

Nuorten naisten ajatuksia ja kokemuksia nykypäivän sukupuolirooleista

Pro gradu -tutkielma
Sosiaalipolitiikka
Sosiaalitieteiden laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto

Laatija:
Mari Brusila

22.5.2026
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalipolitiikka

Tekijä: Mari Brusila

Otsikko: Nuorten naisten ajatuksia ja kokemuksia nykypäivän sukupuolirooleista

Ohjaaja: Sosiaalipolitiikan professori Veli-Matti Ritakallio

Sivumäärä: 54

Päivämäärä: 22.5.2026

Tässä pro gradu -tutkielmassani tarkastelen nuorten naisten ajatuksia ja kokemuksia nykypäivän sukupuolirooleista. Sukupuolirooleilla viitataan tässä tutkielmassa naisten ja miesten toimintaa ja käytöstä ohjaaviin normeihin, joita tietyssä kulttuurissa pidetään laajasti sosiaalisesti hyväksyttävänä tiettyä sukupuolta edustavalle henkilölle. Eli ne ovat sosiaalisia rooleja, joiden mukaisesti tietyn sukupuolen edustajan odotetaan tai sallitaan käyttäytyvän. Tutkielman kohteena ovat 26–33-vuotiaat naiset ja heidän näkemyksensä sukupuolirooleista, niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla. Tutkielman avulla pyrin ilmentämään nuorten naisten konkreettisia ajatuksia ja kokemuksia siitä, millaisena he näkevät sukupuoliroolit omassa elämässään ja yleisesti ajassa, jossa elämme. Pyrin rakentamaan kokonaisvaltaista kuvaa sukupuoliroolien teoreettisen viitekehyksen sekä haastateltavien kokemusten ympärille, jotta aihetta on mahdollista tarkastella laajemmin. Olen kerännyt tutkielman aineiston haastattelemalla viittä kohderyhmään kuuluvaa naista puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmin. Analysoin haastattelut teemallisen sisällönanalyysin keinoin.

Tasa-arvo kehityksen myötä sukupuoliroolien perinteisiä käsityksiä on alettu haastamaan ja siten myös erilaiset sukupuoliin liitetyt normatiiviset odotukset ja olettamukset ovat osaltaan ajan myötä muuttuneet. Samaan aikaan kuitenkin esimerkiksi perheen sisäinen kotitöiden sekä hoivatyön jakautuminen on edelleen osaltaan hyvin sukupuolittunutta, sekä erityisesti metatyön lisäämä kuormitus naisten kohdalla on keskeinen ongelma sukupuolten välisessä tasa-arvossa. Haastattelujen myötä tämän tutkielman keskeisenä tuloksena nousee esiin naisten ilmaisemat näkemykset siitä, että perinteiset sukupuoliroolit ovat heidän kokemustensa mukaan hälventyneet verrattuna esimerkiksi omiin lapsuudenkokemuksiinsa, mutta eivät kuitenkaan kokonaan poistuneet. Naisten ja etenkin äitien kokema kuormitus palkkatyön sekä metatyön välillä nousee aineistossa esiin keskeisenä teemana, johon tulisi yhteiskunnallisesti pyrkiä puuttumaan tasa-arvon ja hyvinvoinnin näkökulmasta tulevaisuudessakin.

Avainsanat: sukupuoliroolit, naiseus, äitiys, tasa-arvo, kokemukset

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Sukupuoliroolit yhteiskunnassa	4
2.1	Habitus ja sukupuoli tapaisuutena	5
2.2	Sukupuoli ja yhteiskuntaluokka	8
3	Tasa-arvoasenteet	11
3.1	Perheen työnjakoa koskevat asenteet Suomessa	13
3.1.1	Ajankäyttötutkimus Suomessa	15
3.2	Sukupuolen vuoksi koettu vähättely	17
4	Tutkimusasetelma	19
4.1	Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	21
4.2	Osallistujat ja haastatteluprosessi	22
4.3	Tutkimuseettiset kysymykset	24
5	Sukupuoliroolit haastateltavien elämässä	25
5.1	Ulkonäkö	28
5.2	Lapsuus	31
5.3	Työelämä	35
5.4	Parisuhde ja perhe	39
6	Johtopäätökset ja pohdinta	45
	Lähteet	48
	Liitteet	52
	Liite 1. Haastattelurunko	52
	Liite 2. Haastattelukutsu	54

1 Johdanto

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee sukupuolirooleja nuorten naisten näkökulmasta. Tutkielman tarkoituksena on tarkastella millaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia merkityksiä nuoret naiset liittävät sukupuolirooleihin, sekä millä tavoin ne ilmenevät heidän henkilökohtaisissa elämässään. On tärkeää tiedostaa, että sukupuoli ei ole pelkästään biologinen ominaisuus, vaan se rakentuu yhtä lailla kulttuurisissa ja sosiaalisissa käytännöissä, joissa ihmisille asetetaan erilaisia odotuksia sukupuolen perusteella (Butler, 1990). Nuorten naisten kokemaa hyvinvointia voidaan tarkastella sukupuolittuneiden yhteiskunnallisten odotusten näkökulmasta. Naisiin kohdistuu usein samanaikaisia vaatimuksia, jotka liittyvät esimerkiksi fyysiseen ulkonäköön, emotionaaliseen osaamiseen, sosiaaliseen kyvykkyyteen sekä menestymiseen koulutuksessa ja työelämässä. Tällaiset odotukset voivat synnyttää ristiriidan yksilön omien tavoitteiden ja ulkoapäin asetettujen normien välille. Erityisesti ulkonäköön kohdistuvat kulttuuriset paineet on yhdistetty lisääntyneeseen kehon tarkkailuun, häpeän kokemuksiin sekä psyykkisen hyvinvoinnin heikkenemiseen (Fredrickson & Roberts, 1997). Uusliberalistisessa kulttuurissa nuoria naisia ohjataan jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja menestymiseen useilla elämänaalueilla, mikä voi lisätä kuormitusta ja riittämättömyyden kokemuksia (Budgeon, 2011, 284–289). Sukupuolirooleihin liittyvät odotukset eivät siten ole ainoastaan kulttuurisia ihanteita, vaan ne voivat konkreettisesti heijastua yksilön jaksamiseen, stressikokemuksiin ja subjektiiviseen hyvinvointiin.

Sosiaalipolitiikan näkökulmasta on tärkeää tarkastella, miten sukupuoliroolit liittyvät osaksi nuorten naisten elämää ja arkea, sekä mahdollisuuksia osallistua täysivaltaisesti yhteiskuntaan. Sukupuolittuneet odotukset ja mahdollisuudet voivat vaikuttaa esimerkiksi koulutus- ja uravalintoihin, kokemuksiin työelämästä tai yleisesti yksityiselämän eri osa-alueisiin, kuten lasten kasvatukseen sekä kotitöiden jakautumiseen. OECD:n vuoden 2025 raportissa todetaan, että sukupuolittuneet käsitykset taidoista ja kyvyistä, äitiyteen liittyvät rajoitteet, sukupuolten väliset erot tosiasiallisessa ja odotetussa käyttäytymisessä sekä kokemukset häirinnästä ja syrjinnästä vaikuttavat siihen, miten naiset ovat aliedustettuina erilaisissa johtotehtävissä. Tämä on yksi keskeinen esimerkki siitä, kuinka sukupuoli määrittää mahdollisuuksiamme toimia yhteiskunnassa ja samalla asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Syitä eroihin johtoasemien tavoittelussa ja siihen liittyvissä odotuksissa sukupuolen mukaan on erityisesti selitetty sukupuolittuneen sosialisatioprosessin kautta. Sukupuolittunut sosialisatio opettaa lapsille suoraan sekä epäsuorasti odotettuja sukupuolinormeja ja -käyttäytymistä heti heidän

syntymästään lähtien. On tärkeää tiedostaa, että lähes kaikki ympärillä oleva, kuten media, vanhemmat, opettajat ja ikätoverit osallistuvat sen tuottamiseen. (OECD, 2025, 164–165.)

Sukupuolten välisiä eroja on Suomessa tutkittu esimerkiksi Tasa-arvobarometriä avulla selvittämään sukupuolten tasa-arvoon liittyviä asenteita. Viimeisimmässä sukupuolten tasa-arvoa mittaavassa barometrissä (2024) vastaajista enemmistö ei pitänyt miehiä ja naisia tasa-arvoisina. Naisista neljä viidestä koki, että miesten asema yhteiskunnassa on parempi kuin naisten. Huomionarvoista sukupuoliroolien näkökulmasta on etenkin se, että naiset kokevat edelleen selvästi miehiä useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä. Useampi kuin joka kolmas nainen koki olevansa usein tai silloin tällöin liikaa vastuussa. Naisista myös yli puolet (53 %) koki, että heidän elämäpiirissään on henkilöitä, jotka suhtautuvat heihin sukupuolensa vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi. Vastaavasti miesten kohdalla vajaa neljännes (24 %), eli huomattavasti pienempi osuus koki samoin. (Tasa-arvobarometri, 2024.)

Tasa-arvoasenteet ja sukupuoliroolit eivät ole vain henkilökohtaisia tunteuksia, sillä ne syntyvät tietyssä yhteiskunnallisessa todellisuudessa, joka rakentuu aina suhteessa toisiin ihmisiin sekä sen hetkiseen ympäröivään maailmaan. Tasa-arvoasenteiden ja sukupuoliroolien voidaan siis katsoa olevan sosiaalisesti rakentuneita ja siten niitä tulee tarkastella sosiaalisena kysymyksenä. Yleisesti tulisi pyrkiä hahmottamaan asenteiden laajempia yhteyksiä sekä sitä, mitä ne kertovat aikamme yhteiskunnasta. (Ylöstalo, 2019.) Tässä tutkielmassa rajaan tarkasteltavan aiheen naisnäkökulmaan, enkä siten käsittele muiden sukupuolten kokemuksia. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että sukupuoliroolien vaikutukset ovat ongelmallisia monesta eri näkökulmasta, eikä valitsemani näkökulma ja rajaus pyri ohittamaan tai vähättelemään muiden vastaavien ilmiöiden olemassaoloa.

Keräsin aineistoni haastattelemalla viittä 26–33-vuotiasta naista. Toteutin haastattelut teemahaastatteluina, joissa päätarkoituksena oli kokemusten tulkinta. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja valintakriteereinä toimi sukupuoli-identifikaatio naiseksi, ikä, sekä halukkuus puhua omista kokemuksistaan sukupuolirooleihin ja hyvinvointiin liittyen. Toteutin haastattelut etäyhteydellä Microsoft Teams -sovelluksessa, jossa nauhoitin vastaukset ja tämän jälkeen litteroin aineiston kirjalliseen muotoon. Haastattelumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua sekä analyysitapana toimi teemallinen sisällönanalyysi, jonka avulla pyrin jäsentämään ja vertailemaan haastateltavien puheissa ilmentyneitä toistuvia keskeisiä teemoja liittyen sukupuoliroolien merkityksellistämiseen sekä henkilökohtaisiin kokemuksiin. Haastateltaviksi valitsin harkinnanvaraisesti kohderyhmään kuuluvia

suomalaisia naisia, mutta diversiteetin luomiseksi pyrin valikoimaan henkilöitä, jotka eroavat jokseenkin elämäntilanteiltaan, esimerkiksi parisuhdestatuksen sekä perheellisyyden osalta. Lisäksi sukupuoliroolien sosiaalisen rakentumisen näkökulman korostamisen vuoksi valikoin haastateltavia erilaisista sosiaalisista asemista, jotta myös tämä lisäisi moniulotteisuutta kohderyhmän sisällä. Tutkielmani tavoitteena ei niinkään ole pyrkiä yleistämään ilmiön systemaattisuutta tai laajuutta, vaan tuoda esiin aitoja ja syvällisempiä ajatuksia ja kokemuksia liittyen sukupuolirooleihin haastateltavien puheiden kautta. Haluan tarkastella miten nämä yksilölliset näkökulmat ja kokemukset asettuvat osaksi aiempaa tutkimuskirjallisuutta, nykyhetken vallitsevia tietokäsityksiä sekä tilastollisia barometrimittauksia. Tämän tutkielman tarkoitus on asettaa yksilölliset kokemukset osaksi laajempaa keskustelua sukupuolten välisestä tasa-arvosta, hyvinvoinnista ja sosiaalipoliittisesta oikeudenmukaisuudesta tämän hetken yhteiskunnassa.

Laadullisen haastattelututkimuksen kautta saatu tieto on tärkeää, jotta konkreettisia ja yksilöllisiä kokemuksia sanallistetaan sekä tuodaan julkisuuteen. Näin on mahdollista saada kohderyhmän oma ääni kuuluviin ja rakentaa kokonaisvaltaisempaa kuvaa aiheesta tilastojen rinnalle. Uusi tieto auttaa tuomaan aihetta laajemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun ja sitä kautta on myös mahdollista esimerkiksi tukea enenevässä määrin politiikkatoimia, jotka tähtäävät yhdenvertaisempaan ja hyvinvointia edistävään yhteiskuntaan. Yhteiskunnallisesta sekä sosiaalipoliittisesta näkökulmasta nuorten naisten kokemat sukupuolirooleihin liittyvät odotukset ja paineet ovat merkittävä ongelma, johon tulee puuttua rakenteellisesti eikä sitä tule lähestyä vain yksilötason ongelmana. Mitä suuremmassa määrin sukupuolittuneeseen sosialisatioprosessiin tartutaan rakenteellisesti ja luodaan yhteiskunnallista muutospainetta, sitä suuremmat mahdollisuudet ovat myös vaikuttaa yksilötason hyvinvointiin.

Tutkielmani lähtee liikkeelle aihetta käsittelevällä teoriaosuudella, jossa pyrin avaamaan mahdollisimman kattavasti mitä sukupuolirooleilla perinteisesti tarkoitetaan, miten ne ovat sosiaalisesti rakentuneita sekä miten ne ilmenevät ihmisten toiminnassa ja ajattelussa. Kolmannessa luvussa käsittelen aihetta tasa-arvobarometrien avulla, ja pyrin havainnollistamaan sitä kautta naisten kokemaa epätasa-arvoa ja sukupuolittuneita käytäntöjä esimerkiksi kotitöiden jakautumisen osalta. Neljännessä luvussa esittele tutkimusmenetelmän sekä aineistonkeruun. Viidennessä luvussa käsittelen tutkielmani aineiston analyysin ja viimeisessä, eli kuudennessa luvussa kokoan yhteen tämän tutkielman keskeisimmät johtopäätökset sekä liitän ne osaksi laajempaa pohdintaa aiheesta.

2 Sukupuoliroolit yhteiskunnassa

Judith Butlerin mukaan sukupuoli ei ole vain biologinen ominaisuus, vaan sen on myös performatiivinen teko, eli toistuva käytäntö, joka tuottaa ja uusintaa sukupuolta päivittäisessä toiminnassa. Butlerin käyttämä performatiivisuuden käsite esittää, että sukupuoli ja sen valtasuhteet uusiintuvat nimenomaan diskursiivisen toiston kautta. (Gordon, 2008, 19.) Sukupuolen kautta ihminen edustaa tiettyä roolia, joka ilmenee esimerkiksi ulkoisena olemuksena, käytännön toiminnassa ja rakenteellisissa asetelmissa erilaisena kategorisointina. Sukupuoliroolit Butlerin mukaan ovat yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti määrittyneitä odotuksia siitä, millaisia ihmiset ovat tai miten heidän tulisi käyttäytyä sukupuolensa perusteella. Ne eivät ole pelkästään luonnollisia tai biologisia, vaan ne ovat yhtä lailla sosiaalisesti rakennettuja normeja, jotka vaihtelevat ajassa ja paikassa. (Butler, 1990.)

Sukupuoliroolit määrittelevät yhä pitkälti sitä, millaisiksi sukupuoleen liitetyt ihanteet ymmärretään. Sukupuoliroolit tulevat näkyviksi esimerkiksi siten, että naisilta odotetaan usein hoivaa, empatiaa, ulkonäön hallintaa ja emotionaalista työtä jatkuvasti sekä hyvinkin kokonaisvaltaisesti jo pienestä lapsesta alkaen. Aiheesta on tehty paljon tutkimusta ja esimerkiksi Italiassa vuonna 2025 tehdyssä tutkimuksessa kerättiin 415 heteroseksuaaliselta pariskunnalta ajankäyttöpäiväkirjoja, jotka integroitiin kyselyindikaattoreihin, joka puolestaan yhdistää henkisen kuormituksen mittaukset yksityiskohtaiseen ajankäyttötietoon. Tutkimuksessa mitattiin siis yksilöllisiä käsityksiä henkisen kuormituksen eroista, kognitiivisesta ja emotionaalisesta taakasta, joka liittyy koti- ja lastenhoitotehtävien järjestämiseen heteroseksuaalisten parien keskuudessa. Tutkimuksessa saadut tulokset paljastivat systemaattisia sukupuolten välisiä epäsymmetrioita. Naiset kantavat Italiassa merkittävästi todennäköisemmin organisointivastuun kotitöistä ja raportoivat olevansa vähemmän tyytyväisiä tähän, sekä kokevat suurempaa emotionaalista väsymystä. Puolestaan heidän kumppaninsa aliarvioivat nämä taakat. Huomionarvoinen tulos on myös se, että vaikutukset ovat erityisen voimakkaita korkeakoulutettujen ja työssäkäyvien naisten keskuudessa. (Barigozzi, Biroli, Monfardini, Montinari, Pisanelli & Vitellozzi, 2025.)

Tämä tutkielma käsittelee aihetta kansallisesti Suomen tasolla, joten on tärkeä tunnistaa maiden välisiä eroja tasa-arvokehityksessä ja kulttuurisissa käytännöissä. Suomi on hyvin edistyksellinen maa tasa-arvon näkökulmasta, verrattuna moniin muihin Euroopan maihin. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, että myös Suomessa on saatu saman suuntaisia tuloksia siitä, että naiset kokevat olevansa enemmän vastuussa kotitöistä, sekä kantavansa metatyön taakkaa.

2.1 Habitus ja sukupuoli tapaisuutena

Sosiologi Pierre Bourdieun kehitti käsitteen habitus, joka viittaa kestävien ja siirrettävien taipumusten järjestelmään. Se on sekä jäseneltyä että jäsentävää ja se ohjaa toimintaamme tavoilla, jotka näyttävät säännöllisiltä, mutta eivät todellisuudessa perustu konkreettisiin sääntöihin tai tietoiseen hallintaan (Bourdieu, 1977, 72). Bourdieun mukaan habituksen muodostavat dispositiot, eli asenteet, ajattelu ja tunteet, ja ne ovat käytäntöjen niin sanottu generatiivinen perusta. Käytännöt syntyvät habituksen ja sen dispositioiden, sekä toisaalta yhteiskunnallisen kentän, markkinoiden rajoitusten, vaatimusten ja mahdollisuuksien kohtaamisessa, jolle habitus soveltuu tai joiden sisällä toimija liikkuu. Näin ollen ihmiset luovat itse omaa historiaansa jatkuvasti jatkamalla erilaisia uusintamisprosesseja arkielämän käytännöissä, vaikka eivät kuitenkaan itse valitsemisissaan olosuhteissa. Habitus syntyy tavan ja tottumisen ajattelemattomuudesta, eikä niinkään tietoisesti opituista säännöistä ja periaatteista. Tällainen ajattelu saavutetaan vähemmän tietoisella prosessilla, jossa yksilöiden habitusta ja käytäntöjä mukautetaan sosiaalisen maailman objektiivisiin ja ulkoisiin rajoituksiin. (Jenkins, 1992, 68–74.)

Sukupuolta on relevanttia tarkastella habituksen käsitteen kautta, sillä myös sukupuoli on mahdollista käsittää habituaalisena tapana tehdä asioita tietyllä tavalla, ja sitä kautta se on myös keskeinen sukupuolirooleja rakentava ja ylläpitävä tekijä. Sukupuolitapaisuudella viitataan siis sukupuoleen habituaalisena tapana tehdä jotakin, eli se on totumus tai käyttäytymistäipumus, jota ei yhteiskunnassa kyseenalaisteta sen normatiiviseksi juurtuneen luonteen vuoksi. Sukupuolitapaisuus ilmentää sitä, kuinka naisilla ja miehillä on konkreettisesti ollut tapana tehdä erilaisia asioita, mutta analyttisesti se on myös kuvausta erilaisista säännöistä, normeista ja pakoista, joita sukupuoli asettaa yksilölle yhteiskunnassa. (Jokinen, 2004.)

Sukupuolitapaisuuden yksi keskeinen ilmenemismuoto on heterotapaisuus, joka on merkittävä osa prosessia, jossa perinteisistä nais- ja miestapaisuuksista tulee hyveitä, tottumuksia ja luonnollistumia. Esimerkiksi perinteinen ajatus siitä, että naiset tekevät kotitöitä, koska he osaava, he huomaavat tai se, että heidän on pakko, ei tee niistä itsessään luonnollisia. Kyse on pikemminkin siitä, että normatiivisten sukupuolten tapaisuuksien vuoksi näistä yleisesti opeteltavissa olevista taidoista ja kyvyistä tulee vain toiselle sukupuolelle luonnollisina pidettyjä ja siten ne rakentavat ympärilleen järjestelmän, joka ylläpitää tällaista jaottelua. (Jokinen, 2004, 300.)

Toinen Bourdieun luoma käsite, jonka haluan tässä nostaa esiin, on doxa, joka viittaa mielivaltaiseen luonnollistamiseen, jota hänen mukaansa jokainen vakiintunut järjestys pyrkii systemaattisesti tuottamaan. Tämän ilmiön tärkein mekanismi on objektiivisten luokkien ja toimijoiden pyrkimysten dialektiikka, josta kumpuaa rajojen tunne, jota yleisesti kutsutaan todellisuudentajuksi. Eli toisin sanoen, se on sosiaalisten- ja mentaalisten rakenteiden välinen vastaavuus, joka on perusta kaikkein pysyvimmälle sitoutumiselle vakiintuneessa järjestelmässä. Luokittelujärjestelmät, joita objektiiviset luokat, kuten sukupuoli, ikä tai asema tuotantosuhteissa ovat, tekevät erityisesti niiden valtasuhteiden uudelleentuottamista ja itsestäänselvyyttä. Sosiaalisen maailman tiedon välineet ovat tässä tapauksessa myös poliittisia välineitä, jotka osaltaan edistävät sosiaalisen maailman uudelleentuottamista, tekemällä välitöntä sitoutumista maailmaan, joka nähdään itsestään selvänä ja kiistattomana. (Bourdieu, 1977, 164.)

Voidaan ajatella, että hallitut ja alistetut luokat pyrkivät aktiivisesti rikkomaan doxan rajoja ja paljastaa näitä rakennettuja itsestäänselvyyksien mielivaltaisuuksia, kun taas puolestaan hallitsevilla luokilla on intressi suojella doxan eheyttä tai vähintään perustaa sen tilalle vastaava korvike (Bourdieu, 1977, 169). Tällainen ajattelu tukee myös käsitystä sukupuolitapaisuudesta habituaalisena, luonnollistuneena käyttäytymistapana, joka tuottaa sukupuolirooleja, esimerkiksi yksinkertaistettuna perheen sisäisten kotitöiden osalta. Kotitöiden sukupuolittuneet työnjaot ovat käyttäytymistäipumuksia, joita ei niinkään kyseenalaisteta, vaan ne ovat tottumuksia, joita myös normatiivisesti ylläpidetään. Ajan myötä tällaisia perinteisiä totuttuja traditioita on kuitenkin alettu kyseenalaistamaan ja rakennelmia pyritty muuttamaan. (Jokinen, 2004, 288.) Lähes itsestäänselvytenä pidettyihin kulttuurisiin ja normatiivisiin periaatteisiin tarttuminen muutoksen toivossa on osaltaan haastavaa, sillä lähtökohtaisesti niihin sopeutuminen ja niiden hyväksyminen sellaisenaan on helpompaa, kuin vastarintaan asettuminen. On tärkeää tiedostaa, että perheiden yksilölliseltä tuntuvien valintojen taustalla on sukupuolittuneen työnjaon pitkä historia, minkä vuoksi perinteisten sukupuoliroolien mukaiset valinnat tuntuvat usein luontevilta, helpoilta ja järkeviltä. (Ylöstalo, 2019, 26.)

Siksi muutos on ja tulee olemaan hidasta, eikä vallitsevat ajattelu- ja käytösmallit tule muuttamaan hetkessä. On kuitenkin tärkeää tunnistaa edelleenkin vallitsevia asetelmia, jotka ovat rakennettu lähinnä mielivaltaisesti ylläpitämään erilaisia valtarakenteita ja luokittelujärjestelmiä, eikä ne perustu välttämättömyyksille tai luonnonmukaisuuksille, joita ei voisi tai tulisi muuttaa.

Ihmisen ruumiillisuus ja habitus voidaan ymmärtää myös intersubjektiivisesti, sillä itseluottamus, -arvostus ja -kunnioitus voivat syntyä vain sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa kohtaamisissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että samaan aikaan, kun elämme ja toimimme maailmassa subjektina, on kehomme muiden katseiden kohde ja tietynlainen objekti. Naisen kokemus katsotuksi tulemisesta alkaa jo varhain, eikä katseen kohteeksi joutuminen ole aina positiivinen tai hyvä asia. Naisen keho on niin sanotusti julkinen paikka, jota kaikilla on oikeus arvioida ja kommentoida. (Gardner, 1996, teoksesta Julkunen, 2004.) Feministien tutkimat ruumiillisen vallan käytännöt ulottuvat naisruumiin seksualisoinnista sukupuoliseen väkivaltaan, halventamiseen, ulossulkemiseen ja kontrolliin, unohtamatta oman ruumiin hallintaa ja ruumista identiteetin esittämisen välineenä (Rantalaiho, 2004, 154). Naisen keho onkin osaltaan hyvin kaksijakoinen paikka, sillä siihen liittyy paljon tabuja. Sen tulisi olla samaan aikaan yksityinen ja piilotettu, mutta toisaalta katsomisen, näyttämisen ja jopa kaupankäynnin kohde. Historiallisesti naisen keho ei ole ollut samalla tavalla oma, kuin miehen ruumis, sillä sitä ovat kontrolloineet niin yksityinen kuin julkinen patriarkaatti. (Julkunen, 2004, 27.)

Ulkoisen keho säätelee naisen elämää ja se on usein myös tekijä, joka mittaa naisen arvoa. Naisten ainaista ulkonäöstä huolehtimista, palautteen odottamista sekä laittamista kutsutaan ruumistyöksi, sillä se on työtä, siinä missä mikä tahansa muukin oikea työ, ja sisältää uudet haasteet jokaisessa elämänvaiheessa. (Kosonen, 2004.) Yhteisön hallitsevat arvot, normit ja käytännöt määrittävät jatkuvasti sitä, millaiset kehot ovat missäkin ajassa ja paikassa hyväksytyjä. Ongelmallista on, kun sosiaalisesti hyväksyttävä ruumiin koko määritellään kapeasti, niin samaan aikaan normista poikkeavat leimataan helposti eri tavoin viallisiksi tai epänormaaleiksi. Erityisesti naisille lihavuus on hyvin negatiivisesti leimaavaa ja se on sekä kulttuurisena ilmiönä että kokemuksena sukupuolittunut. Etenkin länsimaisessa kulttuurissa ruumiin painosta ja koosta on tullut keskeinen naiskehon hyväksyttävyyden määrittelijä, sekä sosiaalisesti hyväksyttävä naiskehon koko ja muoto on tullut yhä tiukemman ulkoisen määrittelyn ja kontrollin kohteeksi. (Harjunen, 2004, 243.) Naisiin kohdistuvassa hoikkuusnormissa kiteytyvät moninaiset odotukset ja oletukset, jotka liittyvät muun muassa kokonaisvaltaisesti hyväksyttävään naiseuteen, naisen rooliin ja asemaan yhteiskunnassa. On myös esitetty, että hoikkuusvaatimus on patriarkaalisen, institutionaalisen vallankäytön väline, eikä kyseessä lopulta ole naisen kauneus, vaan tottelevaisuus (Wolf, 1991, teoksesta Harjunen 2004, 249).

2.2 Sukupuoli ja yhteiskuntaluokka

Sukupuolen käsitteellistämiseen, sekä sen muotoutumiseen yhteiskunnan eri kentillä liittyy osaltaan myös paljon problematiikkaa. Esimerkiksi erityisesti sukupuoleen ja luokkaan liitetyt asenteet ja oletukset vaikuttavat hyvin paljon niin yhteiskunnallisesti, mutta myös yksilön elämänsä kannalta. Kasvaminen jonkun tietyn yhteisön, kuten työväenluokkaisen kulttuurin jäseneksi, on ennen kaikkea kyseisen kulttuurin arvostusten ja maailman olemisen tapojen oppimista. Kulttuuriset käytännöt, joissa sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa tulkitaan arkisissa konteksteissa vaikuttaa pitkälti myös siihen, millaiseksi yleisesti hyväksytyt ja normatiiviset sukupuoliroolit muotoutuvat ja millaisiksi puolestaan negatiiviset piirteet asettuvat. Tätä ongelmaa on lähestytty luokkaerojen kautta, jotka näkyvät esimerkiksi symbolisesti marginaalisina asemina ja kulttuurisina resursseina. (Gordon, 2008.)

Bourdieu on ottanut osaa feministiseen luokkakeskusteluun, ja hänen kehittämiä analyyseja on pidettykin osaltaan hyödyllisenä naistutkimukselle, sillä se yhdistää luokka-analyysin kulttuurintutkimukseen tavalla, joka antaa tilaa naisten kokemusten tutkimiselle (Tolonen, 2008, 11). Yleisesti ottaen Bourdieun käsitteiden avulla on mahdollista liittää objektiiviset rakenteet myös subjektiivisiin kokemuksiin. Bourdieun metaforinen malli sosiaalisen tilan muotoutumisesta tuo esiin sen, miten kentät vaikuttavat ihmisen arvoihin, aseisiin ja liikkuvuuksiin (Bourdieu & Waquant, 1992). Bourdieun analyyttiseen pohjaan perustavat tutkijat ovatkin todenneet, että sukupuoli voidaan nähdä niin sanotusti kulttuurisena ja materiaalisena, sekä kaikkia kenttiä ja pääomia strukturoivana periaatteena. Näin ollen he liittävät sukupuolen määrittymisen kulttuuriseen pääomaan ja symboliseen väkivaltaan, joka osaltaan osoittaa myös yhteiskunnallisesti sen, että kulttuurisen alueella maskuliinisuutta arvotetaan lähtökohtaisesti feminiinisyttä ylemmäksi. (Tolonen, 2008, 12.)

Tämä kertoo osaltaan esimerkiksi siitä, kuinka naisten ja miesten erilaiset mahdollisuudet koulutuksessa, työelämässä tai kulttuurisessa arvostuksessa eivät tule käsittää sattumanvaraisina, vaan historiallisesti tuotettuina ja ylläpidettyinä rakenteina. Symbolisen väkivallan käsitteen avulla voidaan selittää, miksi sukupuolten välinen hierarkia usein näyttäytyy luonnollisena tai itsestään selvänä. On selvää, että jos maskuliinisia ominaisuuksia arvostetaan yhteiskunnassa enemmän kuin feminiinisiä, tämä vaikuttaa myös siihen, millaisia valintoja ihmiset pitävät mahdollisina tai tavoiteltavina. Bourdieun näkökulmasta sukupuoli ei siis ole vain identiteetti, vaan myös valtasuhde, joka jäsentää pääomien jakautumista eri kentillä.

Bourdieu'n sosiaalisen tilan ja kentän analyysi tarjoaa metodologisen välineen tarkastella, miten patriarkaattiset instituutiot, kuten perhe tai avioliitto, jäsentävät valtasuhteita ja määrittävät toimintamahdollisuuksia eri sukupuolille. Tällainen kenttäanalyysi voi täydentää feministisiä kritiikkejä tuotannollisista ja taloudellisista rakenteista, joissa naisten sosiaalinen asema konstruoituu suhteessa patriarkaalisesti jäsenyksiin resursseihin ja odotuksiin. Esimerkiksi Christine Delphy (1984) on kehittänyt analyysin patriarkaattisesta tuotantomallista, jossa avioliitto on instituutio, joka mahdollistaa naisen palkattoman työn ja taloudellisen riiston, ja siten sen kautta heidät sijoitetaan tiettyyn tuotantosuhteeseen. Eli kotitaloustuotannon tasolla naiset tuottavat työtä, kuten kotitöitä, hoivaa, lasten kasvatusta tai muuta sellaista, josta ei makseta palkkaa tai sitä ei tunnusteta perinteisesti työnä. (Haug, 2023.) Eli toisin sanoen tässä korostuu se, kuinka tuotanto ja luokka liitetään naisten ja miesten välisiin suhteisiin, joissa miehet hyötyvät naisten kotona tehdystä työstä (Gordon, 2008, 26).

Sukupuolittuneet normatiiviset ja kulttuuriset roolit ovat aiemmissa kappaleissani keskittyneet lähinnä heterotapaisuuteen, eli siihen, miten nais- ja miestapaisuuksista tulee tottumuksia, mutta yhtäältä on tärkeää käsitellä naiseutta ja siihen asetettuja normeja luokkanäkökulmasta ja luoda näkyväksi naisiin kohdistuvien roolien moninaisuutta. Ajan myötä naiskuva on historiallisesti muuttunut, eikä kehitystä voi pitää yhdenmukaisena. Esimerkiksi keskiluokkaisen kaupunkilaistytön ja köyhän maalaistytön kehollisen ilmaisun vertaaminen on helppo näkökulma tuottaa eroavaisuuksia naiseuden rooleista ja piirteistä. Tällaiset vertailut kuitenkin osaltaan saattavat vahvistaa täysin turhaan miellejhtymiä, jotka eivät kuitenkaan todellisuudessa pidä paikkaansa. Yleistyksen riski saattaa lisätä ajatusta tietyistä ominaisuuksista, jotka edustaisivat jotakin ryhmää, vaikka todellisuudessa näitä piirteitä löytyy varmasti kummin päin tahansa. Ei tule kuitenkaan täysin poissulkea sitä, että kasvuympäristöllä ja sosiaaliluokalla on merkityksiä ruumiin kontrolloinnin kannalta. Ja tämän myötä ruumiin kontrollointi liittyy myös mitä tiiviimmin naiseuden rakentumiseen. (Kosonen, 2004, 67.)

Ulla Kosonen (2004) on tehnyt tutkimusta haastatteleamalla suurten ikäluokkien maalaistaustaisia naisia. Hänen näkemyksensä on, että suurten ikäluokkien jäsenet niputetaan yleisesti yhteisen taustan omaavaksi massaksi, ensimmäiseksi sukupolveksi, joka on enenevässä määrin kouluttautunut sekä nuorisokulttuurin keskellä kasvanut. Lisäksi huomionarvoista on se, miten samaan aikaan eläneitä naisia pidetään esimerkiksi hyvin kollektiivisesti vapautuneina ja seksuaalisen vallankumouksen kokeneina, vaikka todellisuudessa erot suurten ikäluokkien naisten välillä tässä yhteydessä ovat olleet hyvinkin näkyviä. (Kosonen, 2004, 68.)

Luokkatausta ja sen merkitys nykypäivänä on edelleen relevantti näkökulma tarkastella naiseuden ilmentymisen muotoja. Samalla lailla naiseksi kasvamista ohjaavat erilaiset yksilön luokkataustaan sitoutuvat kulttuuriset mallit, ihanteet ja odotukset naisena elämisestä. Esimerkiksi työväenluokkaiset kulttuuriset arvostukset ja ihanteet eivät lähtökohtaisesti määrity yhteiskunnassamme yhtä tavoiteltaviksi ja haluttaviksi, kuin yleinen keskiluokkainen hyvä. Tämä on laajempi keskustelu siitä, miten luokka ja erilaiset hierarkiat tuottavat ja rakentavat yleistä käsitystä “hyvästä”. Se, mitä ihmisen tulee haluta ja valita sekä se, kuinka ihmisen tulee elää ja etsiä, kehittää tai toteuttaa itseään, on normitettua. Onko menestyminen tai “hyvä elämä” kategorisesti aina joksikin tulemista ja kunnianhimoista pyrkimistä. On myös tunnistettava, että todellisuudessa työväenluokalla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia ja pääsyä niihin resursseihin ja tekniikoihin, joita edellytetään yleisesti arvostetun keskiluokkaisen, minän tuottamiseen. Toisaalta tällaisen “hyvän” valinnan, kuten Suomessa koulutus ja esimerkiksi nimenomaan yliopisto, voi olla täysin reflektiivisen yksilön valinta jättäytyä sen ulkopuolelle. (Käyhkö, 2008, 256–269.)

On myös ongelmallista, miten keskiluokkaisuus usein määrittyy niin sanotusti universaaliksi normiksi, yhteiseksi ja kollektiiviseksi kokemukseksi. Vaikka näkymättömissä ja marginaalissa olevia ihmisiä kuunneltaisiinkin, voivat tutkijat tulkita asiat heille itsestään selvänä näyttäytyvästä keskiluokkaisesta näkökulmasta. Tästä esimerkkinä voidaan pitää pidentyneen nuoruuden mallia, joka usein esitetään tänä päivänä usein yleisenä aikamme nuoruuden mallina ja näin myös siihen vahvasti linkittyvä keskiluokkaisuus määrittyy universaaliksi normiksi. (Käyhkö, 2008, 266.)

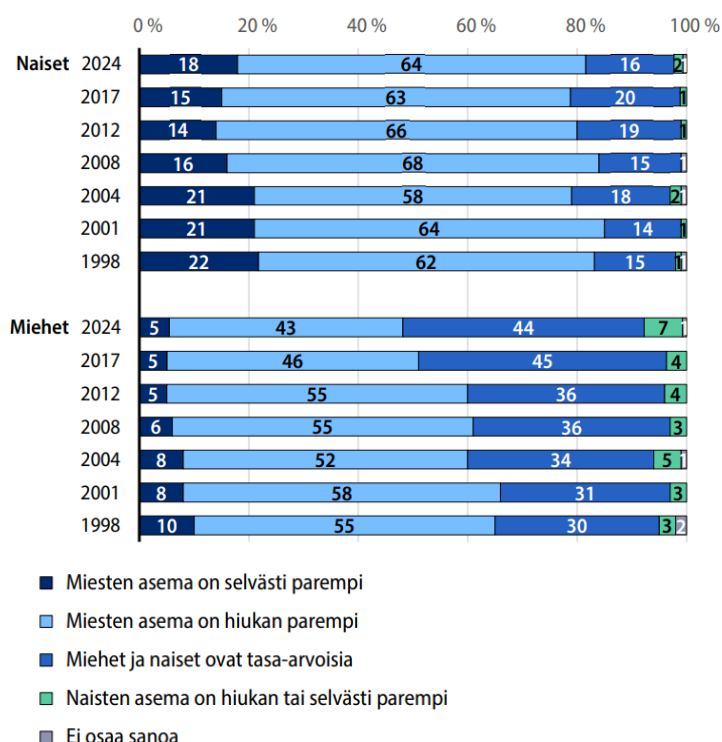
3 Tasa-arvoasenteet

Sukupuolirooleja on tutkittu laajalti erilaisista näkökulmista ja yksi tarkastelutapa on erilaiset tilastolliset mittaukset ja kyselytutkimukset. Esimerkiksi tasa-arvobarometri tuottaa tietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä asenteista, näkemyksistä ja kokemuksista sekä näiden kehittymisestä Suomessa. Tasa-arvobarometreja on toteutettu Suomessa jo 20 vuoden ajan. Tasa-arvobarometri tuottaa paljon sellaista tietoa, jota ei ole saatavissa mistään muualta, kuten esimerkiksi seksuaalisen häirinnän kokemukset sekä kotitöiden vastuun jakautuminen perheissä. Tasa-arvobarometri tarttuu myös ajankohtaisiin aiheisiin, kuten sukupuoleen liittyvään vihapuheeseen. (Teräsaho & Närvi, 2019.) Kerätty tieto auttaa myös jäsentämään sukupuolirooleihin liitettyjä merkityksiä, jotka ilmenevät ajassa vallitsevien asenteiden kautta. Esimerkiksi millaisia asenteita liittyy kotitöiden jakoon miesten ja naisten välillä voi kertoa paljonkin siitä, millaisia sukupuolittuneita työnjakoja yhteiskunnallisesti ylläpidetään.

Viimeisimmässä Suomen sukupuolten tasa-arvoa mittaavassa barometrissä (2024) vastaajista enemmistö ei pitänyt miehiä ja naisia tasa-arvoisina Suomessa. Miehistä lähes puolet ja naisista neljä viidestä koki, että miesten asema yhteiskunnassa on parempi kuin naisten. Barometrissä kuitenkin selviää, että etenkin miesten kesken vallitsi ajatus siitä, että sukupuolten välinen tasa-arvo on jo toteutunut Suomessa. (Keski-Petäjä & Attila, 2025, 16.) Tämän suuntaiset tulokset osoittavat keskeisesti ongelman luonnetta, sillä selvästi naisten kokema epätasa-arvo on tulosten valossa todennettua, mutta silti se ei ole esimerkiksi miesten osalta samalla tavalla tunnistettua. Tähän niin sanotusti naisten ongelmaan tulee puuttua kollektiivisesti yhteiskunnan rakenteita ja asenteita muuttamalla, ja tämä vaatii sen, että yleisesti ottaen epätasa-arvo ja ilmiön laajuus otetaan tosissaan. Pelkästään naiset eivät pysty muuttamaan vallitsevia asenteita ja rakenteita, vaan siihen tarvitaan mukaan kaikki yhteiskunnan kansalaiset sukupuolesta riippumatta.

Tasa-arvoasenteet eivät ole vain henkilökohtaisia sisäsyntyisiä näkemyksiä siitä, miten yksilö ymmärtää naisen ja miehen roolit sosiaalisesti ja biologisesti, vaan ne rakentuvat yhteiskunnallisessa todellisuudessa, joka on aina sidoksissa ympäröivään kulttuuriin ja vallitseviin normeihin. Tasa-arvoasenteiden voidaan siis katsoa olevan sosiaalisesti rakentuneita ja siten niitä tulee myös tarkastella sosiaalisena kysymyksenä, eikä vain yksilön ongelmana tai henkilökohtaisena asiana. Tasa-arvoasenteita tulee tarkastella kriittisesti ja suhteuttaa niitä myös muuhun tutkimukseen, jotta on mahdollista pyrkiä hahmottamaan asenteiden laajempia yhteyksiä muihin aikamme ilmiöihin, sekä yleisesti ymmärtämään sitä,

mitä ne osaltaan kertovat nykypäivän yhteiskunnastamme. (Ylöstalo, 2019.) Alla olevassa kuviossa (Kuvio 1.) on kuvattuna arviot miesten ja naisten asemasta vuosina 1998–2024.

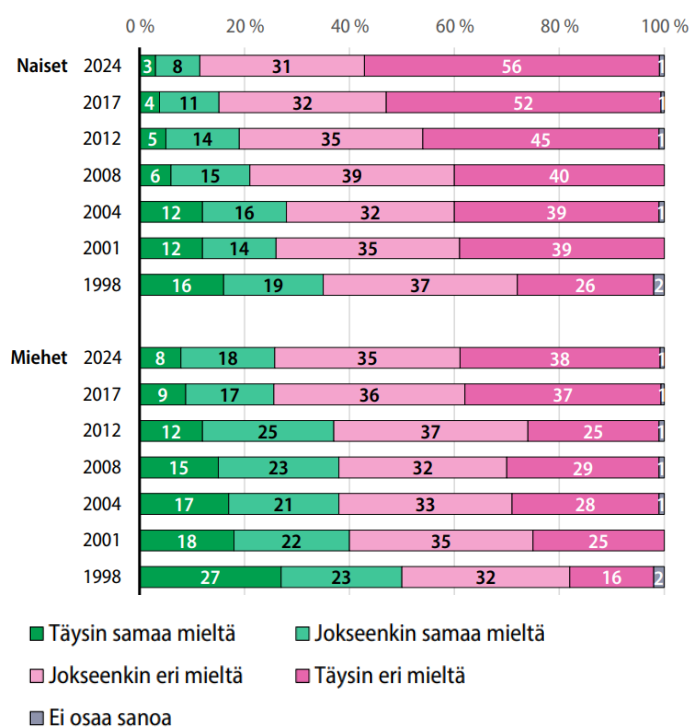

Kuvio 1. Arviot naisten ja miesten asemasta nykyisin Suomessa, % naisista ja miehistä 1998-2024. N=2 562 (v.2024) Lähde: Tasa-arvobarometri 2024.

Kuviosta 1. ilmenee, että kokonaisuudessaan asenteissa ei ole tapahtunut tilastollisesti suurta muutosta, vaan pääosin vastaukset ovat pysyneet samankaltaisina edellisvuosiin nähden. Naisten osuutta tarkasteltaessa huolestuttavaa on se, että vuoteen 2012 jatkunut positiivinen kehitys on taittunut lievään kasvuun, kun tarkastellaan osuuksia naisista, jotka kokevat miesten aseman selvästi naisia paremmaksi. Kuvio osoittaa myös sen, että entistä suurempi osa naisista ei koe miehiä ja naisia tasa-arvoisina verrattaessa edelliseen tasa-arvobarometriin, joka tuotettiin vuonna 2017. Edelleen 2020-luvun puolivälissä, useampi kuin neljä viidestä naisesta kokee miesten yhteiskunnallisen aseman olevan naisia parempi. Toisaalta miehistä lähes puolet kokee miesten aseman olevan naisia parempi. Miehiä ja naisia tasa-arvoisina pitäviä on miehistä 44 prosenttia ja naisista 16 prosenttia, joka on huomattava ero. Naisten osalta miehiä ja naisia tasa-arvoisina pitävien osuus ei ole käytännössä muuttunut mihinkään yli tarkasteluperiodin, eli vuosina 1998–2024. Miesten kohdalla vastaavasti vastaavana aikana vastaava luku on kohonnut 50 prosentilla, 30:stä noin 45 prosenttiyksikköön.

3.1 Perheen työnjakoa koskevat asenteet Suomessa

Tasa-arvobarometreissa on selvitetty asenteita perheiden työnjakoa ja työnjaon sukupuolittuneisuutta koskien. Kuviosta ilmenee, että miehiä vastuussa pitävien osuudet ovat laskeneet kokonaisvaltaisesti. Merkittävä muutos on tapahtunut ”täysin samaa mieltä” ja ”jokseenkin samaa mieltä” olevien vastauksissa, sillä ne ovat olleet selkeässä laskussa tilastollisesti vuodesta 1998 alkaen. Vuoden 2024 barometrin tulosten mukaan enää harva 16–74-vuotiaista piti miehiä ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta. Naisista kolme prosenttia ja miehistä kahdeksan prosenttia oli täysin sitä mieltä, että miehellä olisi ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta, kun taas vastaavasti vuonna 1998 naisista jopa 16 % ja miehistä 27 % oli tätä mieltä. Silti ero asenteissa miesten ja naisten välillä on havaittavissa ja huomionarvoista on se, että erityisesti naiset olivat täysin eri mieltä miesten ensisijaisesta toimeentulosta (56 %), kun taas miehet (38 %). (Keski-Petäjä & Attila, 2025, 26–27.) Alla olevassa Suomen vuoden 2024 tasa-arvobarometrin kuviossa 2. on pyydetty vastaamaan väittämään, kuinka samaa mieltä on, että miehellä on ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta.

Kuvio 2. Väittämä: Miehillä on ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta, % naisista ja miehistä 1998-2024. N=2 561 (v.2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024.

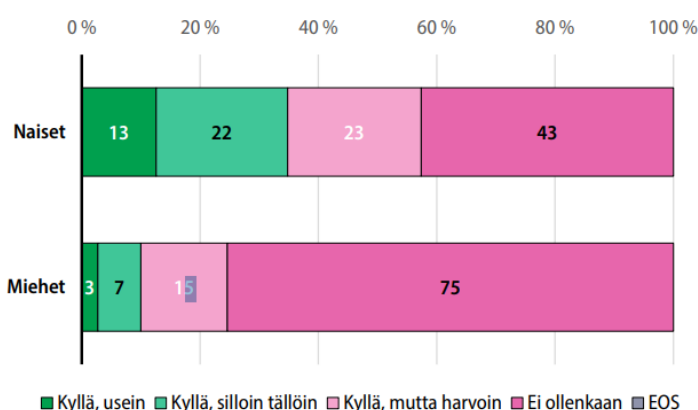
Tämä on keskeinen kysymys sukupuoliroolien näkökulmasta, sillä asenteet liittyen toimeentuloon ja perheen elättämiseen ovat edelleen osaltaan sidoksissa sukupuoleen ja siihen liittyviin rooliodotuksiin. Sukupuolten välisen työnjaon perinne näkyy erityisesti siinä, että enimmäkseen juuri äidit ovat pidempään pois työelämästä pienen lapsen hoidon vuoksi. Näin ollen äitien käsitys omasta hoivavastuusta ajaa samaan aikaan pääasiallisen vastuun perheen elättämisestä isille ja siten myös usein perhevapaat jakautuvat sukupuolittuneesti. (Närvi, 2017; Lammi-Taskula, 2007.) Kaikki nämä tekijät sijoittuvat sosiaaliseen, kulttuuriseen ja ideologiseen ympäristöön, jota rakentaa pitkä sukupuolten välisen työnjaon perinne ja sen muovaamat käsitykset äitiydestä, isyydestä, hoivasta ja työstä sekä niihin liittyvistä käytännöistä (Närvi & Salmi, 2019).

Perinteiset kotitalousmallit selittävät osaltaan sukupuolittuneen työnjaon piirteitä, sillä sitä kautta pyritään selittämään tietynlaisia tehokkuusetuja. Eli tässä yhteydessä matalammin tienaa vastakkaista sukupuolta oleva kumppani, historiallisesti vaimo, keskittyy palkattomaan työhön ja vastaavasti korkeammin tienaa vastakkaista sukupuolta oleva kumppani, historiallisesti mies, keskittyy palkkatyöhön. Nykyään tällainen perinteinen selitysmalli ei ole enää yhtä pätevä, sillä yhä useammilla heteropareilla naisella on yhtä suuri tai korkeampi koulutus- ja palkkataso kuin miehellä. Näin ollen perinteisen kotitalousmallin luoma ajatus tehokkuuseduista ei sellaisenaan enää toimi, koska koulutuksen ja sen avulla uran saavuttanut nainen tienaa mahdollisesti yhtä paljon tai enemmän kuin mies, jolloin tämä ei ole enää perusteltu syy kotiin jäämiselle. (OECD, 2025; OECD, 2023.)

Sosiaaliset normit määrittelevät pitkälti sitä, millaista käyttäytymistä pidetään hyväksyttävänä naisille ja miehille, mikä vaikuttaa kotitalouden ja yhteisön rooleihin, mukaan lukien koti- ja hoitotehtävien jakautumiseen. Hoitovastuun epätasainen jakautuminen on juurtunut syvälle sosiaalisiin normeihin, jotka pitävät palkatonta työtä naisten etuoikeutena ja pyrkivät estämään miehiä ottamasta yhtäläistä vastuuta (OECD, 2014). Sana etuoikeus tässä yhteydessä voidaan ajatella tarkoittavan kotona oloa lasten kanssa ja niin sanotusti palkallisesta työstä vapautusta, mutta todellisuudessa monen naisen ja äidin kohdalla se tarkoittaa ennemminkin tuplaroolia. Naisten osuus työmarkkinoilla on lisääntynyt, mutta palkattoman työnjaon ja hoivavastuun epätasainen jakautuminen ei ole poistunut.

Kulttuuriset uskomukset, joiden mukaan naiset nähdään ensisijaisina hoivaajina ja miehet elättäjinä, ovat yhä laajalle levinneitä Euroopassa (Eurobarometri, 2024; Euroopan unioni, 2017). Normatiivisesti ja sosiaalisesti rakennettuihin sukupuolirooleihin liittyy perheen sisäisen

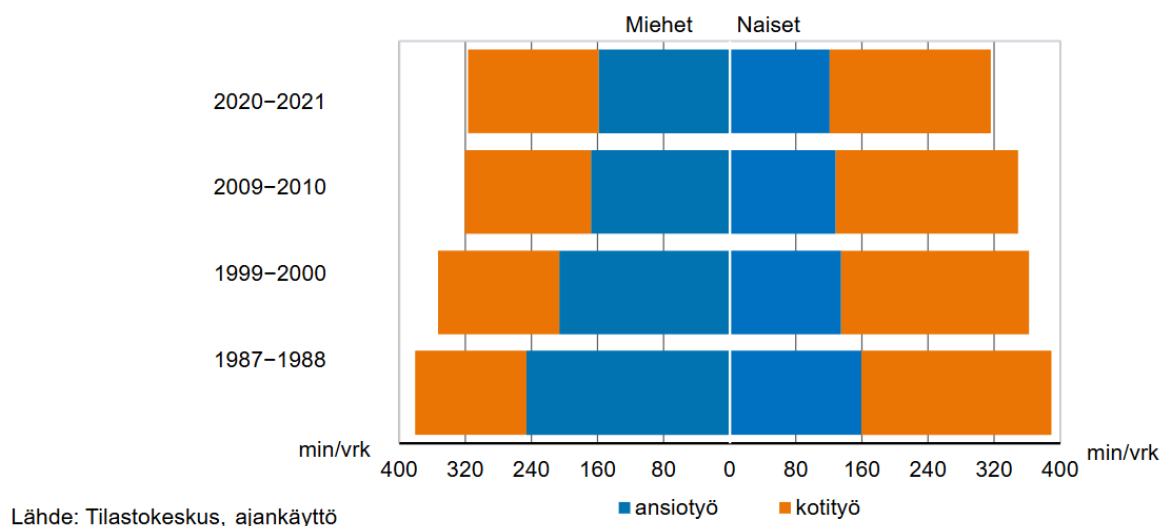
työnjaon osalta keskeisesti hoivavelvollisuus, joka näkyy esimerkiksi tilanteessa, kun lapsi on sairaana. Myös Suomessa kerättyssä vuoden 2024 tasa-arvobarometrissä tällaiset uskomukset saavat myös konkretiaa, sillä naiset ilmoittivat olevansa useimmiten vastuussa yhteydenpidosta päiväkotiin tai kouluun (70 %), sairaan lapsen hoidosta (38 %), lastenhoidosta (31 %) ja läksyjenteosta huolehtimisesta (41 %). Naiset kokivat selvästi useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä kuin miehet. Useampi kuin joka kymmenes (13 %) nainen koki olevansa usein liikaa vastuussa kotitöistä, kun miehistä näin koki vain kolme prosenttia. (Pietiläinen & Attila, 2025, 113–116.)

Kuvio 3. Liikaa vastuussa kotitöistä kokeneet, % avo- tai avoliitossa elävistä 2024, N=1 584. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024.

3.1.1 Ajankäyttötutkimus Suomessa

Viimeisimmän tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen mukaan Suomessa vuosina 2020–2021 naisten ja miesten käyttämä kokonaistyöaika koti- ja ansiotöihin on historiallisesti runsaan 40 vuoden pituisen tarkasteluvälin aikana ensimmäistä kertaa samalla tasolla. Vaikka naisten ja miesten kokonaistyöaika on lähentynyt 1970-luvun lopulta lähtien tasaisesti, naiset käyttävät kotitöihin edelleen enemmän aikaa kuin miehet, sillä vuonna 2020–2021 naiset käyttivät päivittäin aikaa kotitöihin keskimäärin 3 tuntia ja 15 minuuttia, joka on 37 minuuttia enemmän kuin miehet. (Tilastokeskus, 2022.)

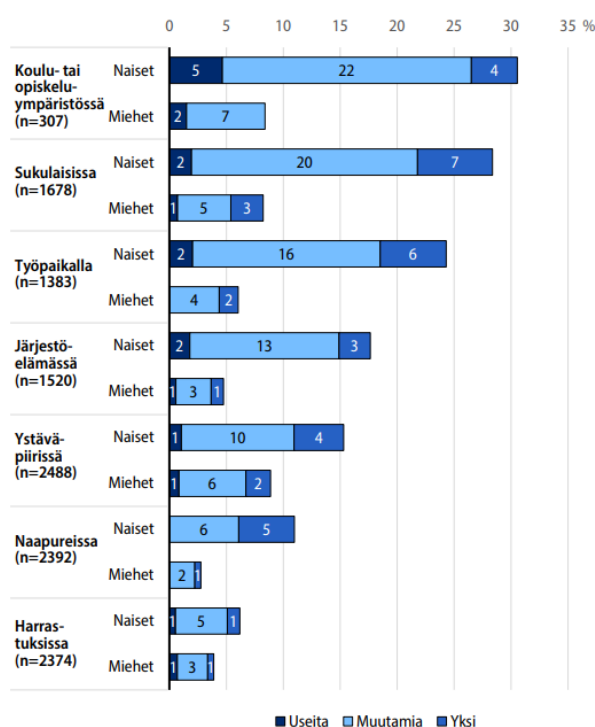

Kuvio 4. Miesten ja naisten koti- ja ansiotyöaika 1987-2021, 10 vuotta täyttäneet. Lähde: Tilastokeskus 2022.

On kuitenkin havaittavissa kehityskulku, jonka mukaan miesten ansiotöihin käyttämä aika on kokonaisuudessaan vähentynyt ja puolestaan kotitöihin käyttämä aika on lisääntynyt. Tämän vuoksi ero naisten ja miesten kotitöihin käyttämässä ajassa on siis edelleen kaventunut, sillä miesten käyttämä aika kotitöihin on vuosi vuodelta kasvanut ja naisten käyttämä aika puolestaan vähentynyt. Suomen 2020–2021 ajankäyttötutkimuksesta selviää myös se, että miehet käyttävät aikaa lastenhoitoon enemmän kuin koskaan aiemmin, mikä osaltaan kertoo sukupuoliroolien ja etenkin sukupolvien välisestä murroksesta. Miesten lastenhoitoon käyttämä aika on selvästi pitempi 2020-luvulla, kuin aiempina vuosikymmeninä, joten uusien sukupolvien isät ovat selvästi ottamassa suurempaa roolia lastenhoidossa, kuin isät 20–40 vuotta sitten. Tätä on osaltaan selitetty kulttuuristen muutosten lisäksi parantuneilla isyys- ja vanhempainvapailta. (Tilastokeskus, 2022.) Näin ollen kehityssuunta tästä tarkastelunäkökulmasta on positiivinen ja toiveikas, vaikkakin kehitettävää on edelleen. Tämä ajankäyttömittaus koskee koko populaatiota, mutta oman tutkielmani kannalta olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa rajata tarkastelu parisuhteessa ja kokopäivätyössä olevien lapsiperheiden aikuisiin. Käytössäni ei kuitenkaan ollut ajankäyttöaineistojen alkuperäisaineistoja eikä julkaistuista tilastoista löytynyt kaipaamaani tietoa.

3.2 Sukupuolen vuoksi koettu vähättely

Vuoden 2024 Suomen tasa-arvobarometrissä selvitettiin myös sitä, onko heillä eri elämänpiireissä henkilöitä, jotka suhtautuvat ainakin joskus vastaajan puheisiin tai ehdotuksiin sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi. Kokemuksia kartoitettiin eri julkisten elämänpiirien eli työpaikan, koulu- tai opiskeluympäristön ja järjestöelämän osalta sekä yksityisen elämän eli ystäväpiirien, sukulaisten, naapurien ja harrastusten osalta. Lisäksi kysyttiin yliolkaisen tai vähättelevän suhtautumisen kokemuksista sosiaalisen median verkostoissa tai muualla internetissä. (Keski-Petäjä & Attila, 2025, 54.)

Kuvio 5. Sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvien henkilöiden määrä eri elämänpiireissä, % naisista ja miehistä 2024. N=2160. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024.

Naisista reilu puolet (53 %) ja miehistä vajaa neljännes (24 %) koki, että heidän elämänpiirissään oli henkilöitä, jotka suhtautuivat heihin sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi. Vähättelevää tai yliolkaista suhtautumista koki vuonna 2024 hieman useampi nainen kuin vuonna 2017. Vähättelyä kokeneiden miesten osuus pysyi samalla tasolla kuin edellisen barometrin aikaan. Naisilla oli eniten kokemuksia heitä sukupuolen vuoksi vähättelevästi tai yliolkaisesti suhtautuneista henkilöistä koulu- tai opiskeluympäristössä.

Naisista 31 prosenttia kertoi kohdanneensa tällaisia henkilöitä näissä ympäristöissä, ja näin kokeneiden naisten osuus oli selvästi suurempi kuin vuonna 2017 (18 %). Etenkin naisilla suuri osa vähättelyn tai yliolkaisen kohtelun kokemuksista oli tapahtunut sosiaalisen median verkostoissa tai muualla verkossa. Naisista 31 prosenttia raportoi vähättelyn kokemuksista verkossa. (Keski-Petäjä & Attila, 2025, 55–57.) Yleisesti ottaen erityisen huolestuttavaa on kehityskulku, joka osoittaa, että naisten kokemukset vähättelystä sukupuolensa perusteella koulu- tai opiskeluympäristössä on lisääntynyt vuodesta 2017 verrattuna uusimpaan mittaukseen vuodelta 2024.

Uusi haaste liittyy myös vahvasti sosiaalisen median alustoihin ja verkostoihin, sillä myös tällä alueella naiset raportoivat negatiivisia kokemuksia enenevässä määrin. Tutkimuskirjallisuuden mukaan median ja mainonnan sukupuolittuneet representaatiot vaikuttavat merkittävästi asenteisiin ja käyttäytymiseen. On tärkeää puuttua erilaisiin ajankohtaisiin kehittyviin ongelmiin, joita sosiaalinen media tuottaa nykypäivänä. Alustat, joissa sana on vapaa ja joissa oman mielipiteen ilmaisu on lähes täysin rajoittamatonta, ovat hyvin suuri riski siihen, että myös erittäin haitalliset representaatiot saavat näkyvyyttä.

Digitaalinen media toimii nykyään keskeisenä väylänä sukupuolistereotyyppien ja haitallisten maskuliinisuusihanteiden levittämiseksi. Yhtenä esimerkkinä voidaan tarkastella muun muassa Andrew Tate -ilmiötä, jossa naisvihamieliset ja hierarkkiset käsitykset sukupuolirooleista on kehystetty menestyksen, taloudellisen vallan ja “aidon maskuliinisuuden” merkkeinä. Tutkimuskirjallisuus viittaa siihen, että altistuminen mediassa ja sosiaalisessa mediassa esiintyville naisvihamielisille ja esineellistävälle representaatioille voi vahvistaa stereotyyppisiä uskomuksia, lisätä seksistisiä asenteita ja edistää häirintää tai väkivaltaista käyttäytymistä. Lisäksi tällaiset verkossa leviävät normit voivat tukea epärealististen kauneusihanteiden sisäistämistä ja hyväksyntää kehon häpäisemiselle. (Santoniccolo, Trombetta, Paradiso & Rollè, 2023.) Näin ollen myös esimerkkinä nostamani Andrew Tate -ilmiö voidaan nähdä osana laajempaa digitaalista ja kulttuurista kehitystä, jossa sosiaalinen media vahvistaa haitallisia sukupuolinormeja ja vaikuttaa nuorten miesten asenteisiin ja käyttäytymiseen vahingollisesti.

4 Tutkimusasetelma

Tämä tutkielma on kvalitatiivinen ja sen tarkoituksena on ymmärtää, miten nuoret naiset näkevät ja kokevat sukupuoliroolit yhteiskunnallisessa kontekstissa sekä heidän omassa henkilökohtaisessa elämässään. Tutkielma ei siten pyri niinkään yleistämään ilmiön laajuutta, vaan kontekstualisoimaan, tulkitsemaan sekä ymmärtämään toimijoiden näkökulmaa (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Päätin kerätä aineistoni haastattelemalla kohderyhmään kuuluvia henkilöitä ja analysoida heidän kertomuksiaan. Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska koen, että on tärkeää tuoda esiin tietoa, jossa haastateltavat itse voivat kertoa itseään koskevia asioita.

Haastattelu on ennen kaikkea käsitteisiin, merkitykseen ja kieleen perustuvaa sosiaalista toimintaa ja se voidaan nimetä keskusteluksi, jolla on jo ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelemalla ihmisiä halutaan korostaa sitä, että ihminen nähdään tutkimustilanteessa subjektina sekä aktiivisena toimijana ja hänelle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. (Hirsjärvi & Hurme, 2022.) On olemassa paljon tutkimusta, jossa asioita tarkastellaan numeerisesti ja kohderyhmän ulkopuolelta, mutta tässä tutkielmassa haluan tuoda esiin kokemuksia tutkittavien näkökulmasta syvällisemmin. Haastattelun avulla tuotettuja tutkimustuloksia, eli haastateltavan puhetta, olen kuitenkin pyrkinyt sijoittamaan osaksi laajempaa yhteiskunnallista ja sosiaalipoliittista kontekstia.

Toteutin haastatteluni puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmin. Teemahaastattelun tarkoituksena on kohdentaa haastattelun tiettyihin teemoihin, joiden varassa haastattelu etenee. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että teema-alueet ovat kaikille samat, mutta kysymysten tarkka muoto tai järjestys ei ole strukturoidun haastattelun tapaan joustamaton. Pyrin pitämään haastattelukysymykset suhteellisen vapaamuotoisina, jotta myös vastaukset olisivat mahdollisimman monitahoisia. Pohdin myös sitä, että olisiko vastaukset voinut kerätä kirjallisessa muodossa esimerkiksi kirjoituskutsun keinoin, mutta aiheeni luonteen vuoksi koin, että on hyvä, jos haastattelutilanteessa on mahdollista selventää vastauksia ja esittää välittömästi mahdollisia lisäkysymyksiä tai tarkennuksia syventämään vastausten laatua. Halusin myös keskustelevan otteen avulla luoda rentoa ja avointa ilmapiiriä, mitä ehkä kirjoituskutsun avulla ei olisi pystynyt samalla tavalla välittämään.

Aihe on myös osaltaan melko sensitiivinen, joten turvallisen tilan luominen haastateltavalle on paremmin mahdollista välittää kasvokkain tapahtuvassa kohtaamisessa. Toteutin haastattelut

Microsoft Teams -sovelluksessa etänä tapahtuvalla videoyhteydellä. Videoyhteys oli hyvä keino saada niin sanotusti kasvokkain tapahtuva haastattelu toteutettua aikataulujen ja maantieteellisten tekijöiden ja haasteiden kannalta joustavasti. Videoyhteyden avulla oli mahdollista tulkita esimerkiksi sitä, kuinka innokkaasti tai vastahakoisesti haastateltava vastaa kysytyyn kysymykseen. Eli toisin sanoen, onko esimerkiksi kannattavaa esittää jatkokysymystä kyseisestä asiasta vai onko parempi siirtyä seuraavaan, jotta tutkittava ei koe oloansa epämiellyttäväksi. Tässä kohtaa on kuitenkin hyvä tunnistaa oma positioni, joka osaltaan on tekijä, joka voi vaikuttaa haastateltavan kokemukseen. Tutkija on osa sosiaalista ja vuorovaikutteista haastattelutilannetta, joten tutkija väistämättä vaikuttaa tutkimukseen esimerkiksi käsitteiden valinnan, tulkintojen, analysoinnin sekä raportoinnin kautta (Hirsjärvi & Hurme, 2022).

Tutkimuskysymyksiksi muodostui:

Mitä tutkimukseen osallistuneet nuoret naiset ajattelevat sukupuolirooleista?

-Miten ne ilmenevät eri konteksteissa (työelämä, parisuhde, ulkonäkö ja lapsuus), niin yhteiskunnassa yleisesti kuin henkilökohtaisessa arjessa.

Millaisia kokemuksia haastateltavilla on liittyen sukupuolirooleihin?

-Mitä rooleja he itse ovat tunnistaneeet ja omaksuneet omassa elämässään?

Näiden tutkimuskysymysten avulla pyrin avaamaan tutkielmassani nuorten naisten omia konkreettisia kokemuksia sukupuoliroolien vaikutuksista arjessa, mutta myös tuomaan esille ja sanallistamaan heidän puhetapojansa, ajatuksia ja merkityksiä liittyen sukupuolirooleihin. Haastattelujen avulla oli mahdollista päästä aiheen sisälle haastateltavien kerronnan ja puheen kautta, joka auttoi syventämään vastauksia valitsemini tutkimuskysymyksiin. Tutkielman lähdekirjallisuutta etsin Turun yliopiston Volter-tietokannasta sekä Google Scholar -palvelun avulla.

4.1 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua sekä analyysitapana toimi teemallinen sisällönanalyysi, jonka avulla pyrin jäsentämään ja vertailemaan haastateltavien puheissa ilmentyneitä toistuvia keskeisiä teemoja liittyen sukupuoliroolien. Puolistrukturoidun haastattelumenetelmän keinoin rakensin kaikille haastateltaville yhtenäisen haastattelurungon, mutta halusin jättää tilaa myös yksilölliselle vapaalle kerronnalle, jonka myötä valmiista kysymyksistä oli mahdollista poiketa ja siten päästä haastateltavalle itselle tärkeiden ajatusten äärelle, joita en välttämättä itse olisi osannut kysyä. Valmiit kysymykset olivat kuitenkin tärkeä punainen lanka ja runko haastattelun etenemiselle johdonmukaisesti ja tavoitteellisesti. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina etäyhteydellä ja nauhoittamalla vastaukset, jonka jälkeen litteroin aineiston kirjalliseen muotoon.

Analyysitavaksi valitsin teemallisen sisällönanalyysin. Teemallinen sisällönanalyysi soveltuu laadullisen aineiston tarkasteluun, kun tavoitteena on tunnistaa aineistosta toistuvia merkityksiä, käsityksiä ja kokemuksia. Menetelmän avulla aineistoa voidaan jäsentää tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiin teemoihin. Kuten kaikissa laadullisten aineistojen analyysitavoissa, on tärkeää huomioida se, että todellisuus on aina sosiaalisesti konstruoitu. Näin ollen ei ole olemassa absoluuttista yhteistä todellisuutta, vaan kyse on subjektiivisista tulkinnoista. Tulkinnat puolestaan perustuvat siihen, mitä olemme yhteisössä oppineet ja millaisia sopimuksenvaraisia käsitteitä on sosiaalisessa ympäristössä luotu. Teemahaastattelun ja teemallisen sisällönanalyysin avulla ei siis ole mahdollista tavoittaa ehdotonta totuutta, sillä kaikki käsitykset ja ilmiöt ovat sidoksissa sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja siinä rakentuneisiin merkityksenantoihin, jotka puolestaan vaihtelevat eri aikana ja eri kulttuureissa hyvinkin paljon. On myös tärkeää ymmärtää, että jokainen yksilö luo oman käsityksensä todellisuudesta, joten täyttä varmuutta muiden käsityksestä ei ole mahdollista rakentaa, mutta tiettyssä määrin täytyy kuitenkin olettaa, että voimme ymmärtää asiat samoin kuin toiset ihmiset ne ymmärtävät. (Hirsjärvi & Hurme, 2022.)

4.2 Osallistujat ja haastatteluprosessi

Haastateltavien valintakriteereinä toimi sukupuoli-identifikaatio naiseksi, ikä sekä halukkuus puhua omista kokemuksistaan sukupuolirooleihin ja hyvinvointiin liittyen. Tutkielmani aineiston kohderyhmänä ovat 26–33-vuotiaat naiset, jotka ovat rajattu yhden tai useamman lapsen saaneisiin sekä lapsettomiin. Pidän relevanttina tarkastella sekä lapsettomia että lapsen saaneita erikseen, sillä sukupuoliroolit äitiyden myötä jakautuvat myös näiden ryhmien kesken eri tavalla, vaikkakin identifikaatio naissukupuoleen on yhteinen. Haluan tuoda esiin sitä, millaisia eroja haastateltavien puheissa mahdollisesti kuuluu liittyen äitinä olemisen rooliin sekä puolestaan naisiin, joilla ei lapsia ole ja myös siihen liittyviä ajatuksia.

Nuorilla naisilla viitataan tässä tutkielmassa ikävuosiin 26–33. Halusin rajata haastateltavat kyseiseen ikähaarukkaan, sillä tärkeää tutkielmassani on havainnollistaa sitä, miten nuoret aikuiset naiset kokevat sukupuolirooleja arjessaan ja erityisesti kyseisiin ikävuosiin liitetään yleisesti ottaen paljon paineita esimerkiksi perheen perustamisen suhteen tai työelämässä etenemisen tai vakiintumisen suhteen. Toki muutosta on tapahtunut vuosien saatossa ja esimerkiksi perheen perustamisen lykkääminen on aiempaa normaalimpaa ja yleisempää. Tätä ilmiötä ilmentää esimerkiksi se, että ensisynnyttäjien ikä on noussut tasaisesti vähitellen, sillä vuonna 2024 kaikkien synnyttäjien keski-ikä oli 31,9 vuotta ja ensisynnyttäjien ikä 30,3 vuotta (THL 2025; Perinataalitilasto 2024), kun taas vertailuna vuonna 2014 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 28,6 vuotta (THL 2015; Perinataalitilasto 2014) ja vuonna 2004 vastaava luku oli 27,8 vuotta (Tilastokeskus, 2004).

Olen siis kerännyt aineistoni haastattelemalla viittä ikäryhmään kuuluvaa henkilöä, sisältäen kolme lapsen saanutta ja kaksi lapsetonta. Keräsin tutkielmani aineiston harkinnanvaraisen näytteen periaattein. Harkinnanvaraisessa poiminnassa tutkija valitsee tutkimuskohteet, alueet, kotitaloudet tai yksilöt oman harkintansa mukaan parhaaksi katsomallaan tavalla. Kohteiden valintaa ei tässä tapauksessa tehdä satunnaisesti, esim. satunnaislukujen avulla. Harkinnanvarainen näyte sopii hyvin pienimuotoisiin sosiologisiin tutkimuksiin, joissa ei pyritä tulosten yleistämiseen suurempaan perusjoukkoon. (Tilastokeskus, 2025.)

Näin ollen oma prosessini lähti liikkeelle siitä, että pyrin löytämään tutkielmani kannalta mahdollisimman monipuolisen ja lähtökohdiltaan poikkeavan joukon, jotta pääsisin tässä tutkielmassa avaamaan useampia erilaisia näkökulmia sekä vertailla niitä. Lähdin pohtimaan asiaa sijainnin, koulutuksen sekä ammattiaseman suhteen. Pyrin saamaan haastateltavat mahdollisimman eriävistä elämämpiireistä, jotta niiden merkitystä olisi myös mahdollista

tarkastella vastauksissa. Aloin etsimään haastateltavia omien sekä lähipiirini kontaktien kautta. Koin, että tällä tavoin pystyin kohdentamaan haastattelukutsut tasaisesti esimerkiksi eri ammattiasemaa edustaville ihmisille sekä myös ottaen huomioon esimerkiksi maantieteellisen sijainnin, että variaatiota tapahtuu myös sen osalta.

Haastateltavia ei ollut vaikea löytää, sillä jokainen valikoitunut henkilö oli halukas osallistumaan haastatteluun, vaikka kävikin ilmi, että usean mielestä aluksi aihe tuntui hieman vaikealta ja haastavalta. Kirjoitin yhteisen haastattelukutsun, jossa esittelin työni aiheen ja tarkoituksen, haastateltavan roolin ja tehtävän sekä yleisesti prosessin kulkua ja oleellista tietoa osallistumisesta. Keräsin alustavasti suunnittelemini haastateltavien puhelinnumerot ja lähetin tämän kutsun jokaiselle yksityisviestillä. Tämän jälkeen, kun sain myöntävät vastaukset, lähdin sopimaan haastatteluajoja kunkin kanssa erikseen. Tämä osuus meni yllättävän helposti ja etäyhteyksmahdollisuuden vuoksi aikojen sopiminen tapahtui hyvin joustavasti ja vaivattomasti.

Haastateltaviksi valikoitui:

H1. nainen 29v, sairaanhoitaja, parisuhteessa, ei lapsia

H2. nainen 26v, poliisi, ei parisuhteessa, ei lapsia

H3. nainen 33v, korkeakouluopiskelija, parisuhteessa, kaksi lasta

H4. nainen 27v, tarjoilija, parisuhteessa, kaksi lasta

H5. nainen 27v, yhdistelmäajoneuvonkuljettaja, parisuhteessa, kaksi lasta

Saatuani valittua haastateltavat, sovin jokaisen kanssa erikseen haastatteluajan. Tämän jälkeen laitoin jokaiselle vielä sähköpostilla Teams haastattelukutsun, sekä tarkemman ohjeistuksen haastattelua varten. Avasin tässä viestissä sitä, mitä sukupuolirooleilla tässä tutkielmassani tarkoitetaan ja kerroin oleelliset seikat haastattelu toteutuksesta. En kuitenkaan halunnut esittää etukäteen haastateltaville suoria kysymyksiä, jotta haastateltavat eivät rakentaisi valmiita vastauksia ennakkoon, vaan ne tulisivat autenttisemmin ja spontaanimmmin esiin haastattelutilanteessa. Haastattelun arvioiduksi kestoksi määrittelin 30–45 minuuttia, mutta tarkkaa aikarajaa en antanut, koska painotin haastattelujen olevan puolistrukturoituja ja yksilöllisiä kestonkin suhteen. Kerroin haastateltaville, että keskustelu äänitetään ja litteroidaan, mutta kaikki tiedot anonymisoidaan, eikä ketään haastateltavaa voi tunnistaa äänitteistä tai lopullisesta tutkimusraportista. Käytin haastattelun litteroinnissa avuksi Teams sovelluksen sekä Wordin litterointiohjelmaa.

4.3 Tutkimuseettiset kysymykset

Tässä tutkielmassa olen noudattanut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ohjeita liittyen ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin. Tällaisia periaatteita, joita ihmistutkimuksessa tulee kunnioittaa, on esimerkiksi tutkittavien itsemääräämisoikeus, yksityisyydensuoja sekä tietoon perustuva suostumus. Pyrin koko tutkielmanteon prosessin ajan pitämään tutkimuseettisiä kysymyksiä mielessäni, jotta ne olisi mahdollisimman tarkasti otettu huomioon jokaisessa vaiheessa tekemiäni valintojen lähtökohtana.

Haastattelukysymyksiä pohtiessani pyrin rajaamaan mahdolliset yksilöivät taustakysymykset mahdollisimman perusteellisesti, jotta mitään ylimääräistä tietoa, jota en tarvitse en niin sanotusti turhaan kerää. Pyrin pitämään tiedonkeruun tutkielman kannalta mahdollisimman relevanttina ja rakentamaan haastattelurungon sen pohjalta. Kun lähdin kaavailemaan kutsua haastatteluun, pohdin sen lähetysmuotoa sekä kirjallista asua hyvin pitkään, jotta se olisi mahdollisimman informatiivinen ja selkeä, mutta myös kiinnostava ja lähestyttävä. Painotin tässä kohtaa haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta, sekä vapautta muuttaa mieltään missä kohtaa prosessia vain, eli tutkittavan olisi siis mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa missä kohtaa tahansa. Pyrin myös tuomaan ilmi mahdollisimman selkeästi mihin tarkoitukseen vastauksia tullaan käyttämään sekä niiden anonymiteettiä, eli sitä, että ketään yksittäistä haastateltavaa ei voi tunnistaa vastausten perusteella aineistosta.

Toistin eri yhteydenoton vaiheissa sekä haastattelun alkaessa, että kaikki tiedot käsitellään luottamuksella, ja tietojen taltiointi on vastuullista ja perusteltua siihen asti, kunnes tutkielma on valmis ja siten kaikki alkuperäinen data tuhoetaan. Halusin myös omalla rennolla ja kannustavalla olemuksellani luoda mahdollisimman luottamuksellisen haastattelutilanteen, jotta haastateltavilla olisi mahdollisimman luonteva ja avoin ilmapiiri tuoda omia näkemyksiään esille ilman minkäänlaista tuomitsemista, arvostelua tai muuta negatiivista asetelmaa. Moni haastateltavista koki aiheen mielenkiintoiseksi ja osallistumisen haastatteluun positiiviseksi kokemukseksi.

5 Sukupuoliroolit haastateltavien elämässä

Toteutin analyysin aineistolähtöisesti. Ensin kuuntelin ja luin haastattelut useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tämän jälkeen lähdin rakentamaan tutkimuskysymysten kannalta olennaisia ilmauksia, jotka liittyivät haastateltavien käsityksiin ja kokemuksiin sukupuolirooleista yleisesti. Tämän jälkeen koodasin ilmauksia alustavasti, jonka jälkeen seuraavassa vaiheessa ryhmittelin samankaltaiset koodit laajemmiksi kokonaisuuksiksi, joista puolestaan muodostin analyysin teemat. Teemat tarkentuivat analyysin edetessä, ja ne muokkautuivat aineiston perustella prosessin omaisesti. Lopulliset teemat kuvaavat aineistossa toistuvia tapoja, joilla haastattelemani nuoret naiset puhuvat sukupuolirooleista ja niihin liittyvistä kokemuksista. Hyödynsin analyysissä suoria lainauksia aineistosta tulkintojen havainnollistamiseksi. Lainaukset ovat anonymisoitu, eikä yksittäisiä haastateltavia ole siten mahdollista tunnistaa niistä.

Aloitin aineiston analyysin tarkastelemalla haastateltavien näkemyksiä sukupuolirooleista yleisesti ja miten he kokevat niiden merkityksen omassa ajattelussaan. Useampi haastateltava ilmaisi sukupuoliroolien olevan hyvin tunnistettava ilmiö yhteiskunnallisesti, vaikka omassa elämässä ne eivät välttämättä olleetkaan niin keskeisesti esillä. Samaan aikaan haastateltavat myös kokivat, että monet sukupuolirooleihin liittyvät perinteiset käytännöt ja ajattelutavat eivät ole sellaisenaan pysyviä, vaan ne ovat koko ajan muutoksessa.

Muutama haastateltava kuvasi asiaa näin:

“Onhan niitä sukupuolirooleja yhteiskunnassa paljon edelleen jäljellä...nimenomaan mä puhun tälleen jäljellä, koska uskon myös siihen, että se on kuitenkin vähän semmoinen toivottavasti hälvettyvä asia” (H2)

”No yleisesti mun mielestä on aika paljonkin monella eri osa-alueella semmoista tietynlaista leimautumista näissä asioissa...just kaikki äitiyteen ja isyyteen liittyvät asiat...onneksi ne on ehkä vähän laimentunut, että ei oo niin semmoista kärkeästä, mutta vieläkin siihen liittyen paljon sukupuolirooliittamista” (H4)

Näissä lainauksissa ilmenee keskeisesti haastateltavien oma näkemys siitä, kuinka sukupuoliroolit ovat edelleen osa yhteiskunnallisia rakenteita ja miten ne asettavat sitä kautta ihmisiä erilaisiin asemiin sukupuolen perusteella. Haastateltavat ilmaisivat kuitenkin oman ajatuksensa siitä, kuinka toivon mukaan perinteisesti ylläpidetyt sukupuoliroolit olisivat ajan myötä hälvetyssä, eikä sukupuolen perusteella leimautuminen olisi enää nykypäivänä yhtä

kärkästä. Tämä kertoo osaltaan siitä, että perinteisenä pidetyt sukupuolirooliodotukset ja -oletukset ovat sellaisenaan modernissa kehittyneessä yhteiskunnassa jääneet ahtaiksi, eikä ne sellaisenaan palvele tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia päämääriä.

Perinteisenä pidettyjä sukupuolirooleja selitettiin aineistossa myös niiden historiallisen ja kulttuurisen sidonnaisuuden kautta. Yksi haastateltava kuvasi perinteisen sukupuolirooleja historiallisen työnjaon sukupuolittuneisuuden osalta:

“Moni sukupuolirooli tulee myös siitä, että miten ennen aikaan elettiin, että jonkun oli pakko olla kotona tai jonkun oli pakko tehdä töitä... ja sitten se työ saattoi olla vaikka jossakin maaseudulla hyvinkin raskasta, niin sitten siitä tuli tämmöisiä fysiologisia syitä miksi mies sitten vaikka meni tekemään niitä heiniä eikä sitten se nainen” (H2)

Haastateltavan tulkinta viittaa näkemykseen, jonka mukaan sukupuolittuneet roolit ovat osin rakentuneet historiallisten elinolosuhteiden, työnjaon ja käytännöllisten välttämättömyyksien seurauksena. Anthony Giddensin (2009) mukaan esiteollisissa yhteiskunnissa työnjako rakentui usein sukupuolen mukaan siten, että naiset vastasivat useammin kotitalouteen ja lastenhoitoon liittyvistä tehtävistä, kun taas miehet osallistuivat useammin kodin ulkopuoliseen työhön. Teollistumisen myötä kodin ja palkkatyön välinen raja vahvistui. Tällöin sukupuolirooleja on joltain osin voitu perustella niiden tehokkuudella, biologisilla eroilla tai yhteisön selviytymisen tarpeilla. Aiempi tutkimus on kuitenkin korostanut, ettei työnjako määräydy yksinomaan biologisten erojen perusteella, vaan siihen vaikuttavat myös kulttuuriset normit, vallan rakenteet ja institutionaaliset käytännöt (Lorber 1994). Näin ollen sukupuoliroolit eivät ole muodostuneet pelkästään luonnollisista eroista, vaan ne ovat myös sosiaalisesti tuotettuja ja historiallisesti muuttuvia järjestelmiä.

Nykypäivän Suomessa työnteko ei enää perustu samassa määrin fyysisesti raskaaseen ruumiilliseen työhön, vaan työmarkkinat painottuvat yhä enemmän palvelu-, tieto- ja asiantuntijatyöhön. Tästä huolimatta käsitykset siitä, millaiset tehtävät tai ominaisuudet mielletään maskuliinisiksi tai feminiinisiksi, voivat elää kulttuurisina jäänteinä historiallisista työnjaoista. Sukupuoliroolien jatkuvuutta ei siten voida selittää ainoastaan nykyhetken tarpeilla, vaan myös menneisyydessä rakentuneiden ajattelumallien vaikutuksella.

Muutama haastateltava jakoi myös ajatuksia siitä, kuinka perinteisistä sukupuolirooleista irtautuminen voi näyttäytyä osin ristiriitaisena. Yksi haastateltava kuvasi nykyisen tasa-arvokehityksen myönteisiä puolia, mutta korosti samalla parisuhteeseen liittyvän keskinäisen riippuvuuden merkitystä:

”Mun mielestä tää tämmöinen feministisyys näkyy aika vahvasti...tavallaan se on hienoa, että nainen on nykyään siinä roolissa, että hän pystyy itse mahdollistaa itselleen asioita, mutta silti kyllä mä uskon itse kumppanuuteen ja semmoiseen...kun puhutaan, että et sä tarvitse sitä miestä mihinkään, niin kyllä mä koen, että mä tarvitsen” (H1)

”Kotona arjessa ei mulla rehellisesti ole mikään ongelma, että mä vaikka meillä kotona sisustan ja pesen pyykkejä...että jos mietin jotain aikaisempia parisuhteita niin kyllä mä niissäkin oon enemmän tehnyt ruokaa ja tämmöistä, mutta mä tykkään tehdä sitä” (H2)

Lainauksissa välittyy ajatus siitä, etteivät perinteisiksi mielletyt roolit näyttäyty haastateltaville automaattisesti kielteisinä tai alistavina, vaan ne voivat saada merkityksensä myös henkilökohtaisen mieltymyksen, toimivuuden ja arjen sujuvuuden kautta. Esimerkiksi Giddens (1992) esittää, että postmodernissa yhteiskunnassa parisuhteet rakentuvat yhä enemmän neuvottelun, emotionaalisen vastavuoroisuuden ja yksilöllisten tarpeiden varaan perinteisten velvoitteiden sijasta. Tällöin roolijakoja ei välttämättä omaksuta normatiivisina velvollisuuksina, vaan ne voivat perustua osapuolten välisiin valintoihin ja käytännöllisiin ratkaisuihin.

Samalla feministisessä tutkimuksessa on huomautettu, että valinnan korostaminen ei välttämättä tarkoita normien katoamista. Gillin (2016) mukaan nykykulttuurissa sukupuoleen liittyvät käytännöt esitetään usein yksilöllisinä valintoina ja henkilökohtaisen autonomian ilmentyminä, vaikka niitä edelleen jäsentävät kulttuuriset normit, sukupuolittuneet odotukset ja sosiaalisesti tuotetut ihanteet. Tällöin myös perinteisiin rooleihin sitoutuminen voidaan kokea omana valintana, vaikka valinnat tapahtuvat ympäristössä, jossa tietyt toimintatavat näyttäytyvät hyväksytympinä, luonnollisempina tai helpommin saavutettavina kuin toiset. Näin valinnan retoriikka voi osaltaan peittää näkyvistä niitä rakenteellisia tekijöitä, jotka edelleen ohjaavat sukupuolittunutta toimijuutta. Haastateltavien puheessa keskeiseksi nouseekin ajatus siitä, että vapaus valita on korvannut aiemman välttämättömyyden. Perinteisten roolien omaksuminen ei tällöin näyttäydy ensisijaisesti ulkoapäin määräytyvänä pakotteena, vaan mahdollisuutena rakentaa arkea omien mieltymysten mukaisesti.

5.1 Ulkonäkö

Puhuttaessa sukupuolirooleista yleisellä tasolla, haastateltavien puheessa nousi esiin hyvin nopeasti naisiin kohdistuvat paineet liittyen ulkonäköön ja yleisesti elämisen tapaan. Yksi haastateltava kuvaa naisiin kohdistuvaa yhteiskunnallista painetta esimerkiksi median kohtelun kautta:

”Naisille on paljon enemmän vaatimuksia ja tiukemmat raamit missä saa toimia ja ehkä just sen näkee esimerkiks mediassa, että kuinka brutaalisti naisia kohdellaan ja miehet pääsee tns. helpommalla ja saavat elää vapaammin” (H3)

Haastateltavan esiin nostama näkemys kuvastaa laajempaa yhteiskunnallista ilmiötä, jossa naisten toimintaa ja olemusta pyritään normatiivisesti ohjaamaan ja rajoittamaan. Media näyttäytyy tässä keskeisenä areenana, jossa yksilöiden toimintaa tarkastellaan, arvioidaan ja arvotetaan. Vallan analytiikan näkökulmasta media voidaan ymmärtää tilana, jossa sosiaaliset normit sekä hyväksyttävän käyttäytymisen rajat tuotetaan ja uusinnetaan hienovaraisen kontrollin kautta (Foucault, 1995). Haastateltavan havainto sukupuolittuneista eroista median toimintalogiikassa saa tukea myös sukupuolen performatiivisuutta korostavasta teoriasta, jonka mukaan sukupuolta tuotetaan ja ylläpidetään sosiaalisissa käytännöissä ja representaatioissa (Butler, 1990). Tässä kontekstissa media ei ainoastaan heijasta todellisuutta, vaan osallistuu aktiivisesti sukupuolittuneiden odotusten rakentamiseen.

Yksi keskeinen teema, jonka kautta haastateltavat ilmensivät sukupuoliroolien kokemusta, on ulkonäkö ja ulkoiseen habitukseen liittyvät seikat. Useampi haastateltava mainitsi ulkonäön olevan tekijä, joka osaltaan luo paineita naiseuden rooliin. Tässä yksi lainaus haastattelusta:

“Naisilta odotetaan enemmän ulkonäköön liittyvää kauneutta ja että et mies voi olla niin sanotusti rumemman näköinen, jos vaikka lähtee jonnekin” (H2)

Tämä lainaus kuvastaa sitä, kuinka naiseuteen liitetään kulttuurisesti erityisiä ulkonäköön kohdistuvia odotuksia ja vaatimuksia. Aiempi tutkimus on osoittanut, että naisiin kohdistuvat ulkonäköä koskevat normit ovat miehiin verrattuna sekä tiukempia että läpitukenkempia, mikä tekee ulkonäöstä keskeisen sosiaalisen arvon mittarin (Buote, Wilson, Strahan, Gazzola & Papps, 2011). Lisäksi erityisesti sosiaalisen median kontekstissa naiset kokevat miehiä enemmän ulkonäköön liittyvää painetta, vertailua ja tyytymättömyyttä omaan kehoonsa (Koivula, Kukkonen & Åberg, 2020). Näin ollen ulkonäkö näyttäytyy naisten kohdalla

keskeisempänä arvioinnin kohteena kuin miehillä, joiden sosiaalinen arvo rakentuu useammin muiden tekijöiden, kuten toiminnan tai aseman kautta.

Kaksi lapsen saanutta haastateltavaa kuvasi henkilökohtaisen suhteen liittyen ulkonäköpaineisiin muuttuneen lasten saannin sekä iän myötä:

”Ulkonäköön liittyviä paineita, esimerkiksi että pitäisi olla laihempi tai tietynlaiset vaatteet, mutta ehkä iän ja tavallaan lasten myötä ei jaksa enää välittää...” (H3)

“Ulkonäköasioihin liittyen, mitkä ehkä aikaisemmin ennen lapsia olisi ottanut silleen ehkä liikaakin vaikutteita jostain somesta ja kiinnittänyt huomiota mitä siellä tapahtuu ja mitä vaaditaan, niin sitten ehkä siihenkin tullut just semmoinen suodatin” (H4)

Nämä lainaukset kuvastavat ajatusta siitä, kuinka käsitys ulkonäköpaineista ja tietynlaisista vaatimuksista on vähentynyt ja niihin osaa suhtautua osaltaan ehkä hieman välinpitämättömämmin kuin enne lasten saantia, vaikka sellaisia tunnistaisikin edelleen ympärillään. On todettu, että erityisesti nuoremmat naiset kokevat sosiaalisen median aiheuttamaa ulkonäköön liittyvää painetta (Koivula ym. 2020) ja myös tässä aineistossa haastateltavat viittasivat iän olevan merkittävä tekijä siinä, kuinka vahvasti esimerkiksi sosiaalinen media vaikuttaa koettuihin ulkonäköpaineisiin. Haastateltavien mukaan korkeampi ikä on auttanut suhtautumaan ympärillä vallitseviin ulkonäköpaineisiin sekä vaatimuksiin löyhemmin, eikä omaa ulkonäköä kohtaan koe olevansa enää yhtä kriittinen, kuin nuorempana. Osaltaan he kuvasivat puheissaan sitä, että lasten saannin myötä oma asennoituminen on muuttunut ja asioiden merkityksellisyyttä ja tärkeyttä on alkanut pohtimaan uudelleen.

Yksi haastateltava pohti omaa suhtautumistaan naisiin kohdistuviin ulkonäköpaineisiin ja koki ensisijaisesti myös sisäistä halua toteuttaa ulkonäöstä huolehtimista:

”Mä itse tykkään kyllä harjata hiukset aamulla, kun lähden ja näin, että se ei liity siihen, että mitä joku ajattelee minusta, vaan mä kaipaen sen olon” (H2)

Lainaus osoittaa, että ulkonäköön panostaminen ei merkitse yksinomaan ulkopuolelta tulevien vaatimusten tai kontrollin sisäistämistä, vaan se voi toimia myös keinona rakentaa identiteettiä sekä tuottaa henkilökohtaista hyvinvoinnin tunnetta. Giddensin (1992) mukaan postmodernissa yhteiskunnassa yksilöt rakentavat minuuttaan jatkuvien valintojen kautta, jolloin myös ulkonäköön liittyvät käytännöt voivat toimia osana itsen toteuttamista. Lisäksi keho voidaan nähdä resurssina, jonka kautta yksilö kokee toimijuutta, itsevarmuutta ja mielihyvää (Shilling,

2012). Näin ollen ulkonäköön panostaminen ei aina liity muihin ihmisiin tai ympäristön asettamiin odotuksiin, vaan se voi näyttäytyä myös yksilön omana valintana ja hyvää oloa tuottavana toimintana.

Vaikka haastateltava kuvaa ulkonäköön panostamisen ensisijaisesti omana halunaan ja hyvää oloa tuottavana toimintana, voidaan kokemusta tarkastella myös kriittisemmästä näkökulmasta. Feministisessä tutkimuksessa on tuotu esiin, että yksilön valinnat eivät synny yhteiskunnallisessa tyhjiössä, vaan ne muotoutuvat kulttuuristen normien, odotusten ja valtasuhteiden puitteissa. Gillin (2016, 613) mukaan postfeministiselle ajalle on ominaista valinnan, toimijuuden ja voimaantumisen korostaminen. Tällöin ulkonäköön liittyvät käytännöt näyttäytyvät helposti yksilöllisinä valintoina, vaikka samanaikaisesti naisiin kohdistuu edelleen vahvoja ulkonäköön liittyviä normeja ja odotuksia. Näin ollen kokemus omasta halusta huolehtia ulkonäöstä voi olla samanaikaisesti sekä aidosti henkilökohtainen että yhteiskunnallisesti rakentunut. Haastateltavan puheessa heijastuu ulkonäköön liittyvän toimijuuden kaksijakoisuus: kyse voi olla sekä itselle merkityksellisestä hyvinvoinnin lähteestä että laajempiin kulttuurisiin odotuksiin kytkeytyvästä käytännöstä.

5.2 Lapsuus

Tässä kappaleessa käsittelen haastateltavien vastauksia liittyen heidän lapsuutensa sukupuoliroolimalleihin. Mielestäni on relevanttia tarkastella haastateltavien omia kokemuksia siitä, miten heidän omassa lapsuudessaan on mahdollisesti näkynyt sukupuoliroolit niin perheen sisällä, kuin yleisestikin kasvuympäristössä. On myös mielenkiintoista kuulla, miten nuoret naiset ajattelevat tällä hetkellä lapsuutensa kokemuksista ja ovatko heidän omat käyttäytymis- ja toimintamallinsa pysyneet saman suuntaisia, vai ovatko he pyrkineet tietoisesti muuttamaan niitä eri suuntaan.

Haastatteluaineistossa lapsuudessa opitut sukupuoliroolit näyttäytyivät yhtenä tekijänä siinä, miten haastateltavat jäsentävät ja peilaavat sukupuolta aikuisuudessa. Useat haastateltavat kuvasivat lapsuuden perhettään perinteisten sukupuoliroolien kautta, joissa äiti vastasi pääasiassa kodinhoidosta ja lasten arjesta, kun taas isän rooli painottui työssäkäyntiin ja perheen elättämiseen.

“Meillä on mennyt aina silleen, että isä on tehnyt rahat ja sitten arki on ollut täysin äidin vastuulla...äiti vei harrastuksiin ja kouluun, sit kaikki ruuan laitto sun muut” (H1)

“Kyllähän se nyt oli äidin rooli hoitaa meidät ja sitten isä kävi paljon töissä” (H4)

Lainaukset kuvastavat perinteistä sukupuoliroolijakoa, jossa hoiva ja kotityöt liitetään vahvasti naiseuteen. Aineistossa nämä mallit näyttäytyvät usein itsestään selvinä käytäntöinä, joita ei lapsuudessa välttämättä kyseenalaistettu tai ajateltu sen enempää valintoina, vaan ennemminkin ne ovat olleet annetut raamit, johon on kasvettu ja siten niistä on luotu hyvinkin normatiivinen perusta esimerkiksi perheen sisäiseen työnjakoon.

Useat haastateltavat tarkastelivat lapsuuden kokemuksiaan myös reflektiivisesti aikuisuudesta käsin. Tämä oli mielenkiintoinen näkökulma, sillä erilaiset sukupuoliroolit ovat tulleet haastateltavien omassa elämässä eri tavalla näkyväksi esimerkiksi perheellistymisen myötä. Perhe on keskeinen ympäristö, jossa esimerkiksi sukupuolittunut työnjako kotitöissä ilmentää sukupuoleen liitettyjä roolituksia ja tuo normatiivisia oletuksia käytäntöön. Tällöin myös oma näkökulma liittyen sukupuolirooleihin on jatkuvassa tarkastelussa ja niitä myös tuotetaan ja ylläpidetään arjessa omien toimintamallien kautta.

Tällöin perinteiset roolit tunnistettiin ja niitä suhteutettiin omiin nykyisiin valintoihin:

“Koen, että oon aika paljon kehittynyt siitä sukupuolvesta, mitä mun äiti esimerkiksi on, että mä näen asiat kuitenkin vähän eri tavalla...että minäkin olen kykenevä tekemään töitä ja haluankin tehdä töitä” (H1)

“Kyllähän se äiti teki aivan kaiken, että ehkä se oli vielä pahempi silloin omassa lapsuudessa, mutta itse nyt on sentään pystynyt jakamaan sitä vastuuta enemmän puolison kanssa” (H3)

Tämä viittaa siihen, että lapsuudessa omaksuttuja sukupuolirooleja ei ainoastaan toisteta, vaan niitä myös aktiivisesti arvioidaan ja muokataan myöhemmässä elämänvaiheessa. Uudelleentulkinta rakentaa yhteyttä lapsuuden kokemusten ja nykyisten toimintatapojen välille. Pyysin haastateltavia myös pohtimaan eroja omien lapsuuden kokemusten välillä verrattuna omaan nykyhetkeen. Osa haastateltavista pyrki selittämään perheen sisäistä työnjakoa sen ajallisen ja sosiaalisen kontekstin kautta:

“Porukat on vähän vanhempia ihmisiä, niin heille se oli varmaan luonnollista, että näin se menee” (H2)

“Ne oli niin nuoria ja köyhiä, niin äiti oli kotona ja iskä sitten elätti perheen” (H4)

Tällaiset kuvaukset osoittavat, että sukupuolirooleja ei tarkastella pelkästään yksilöllisinä valintoina, vaan ne liitetään myös laajempiin yhteiskunnallisiin ja sukupolvien välisiin käytäntöihin. Tulkinnat osoittavat, että sukupuolirooleja ymmärretään osin historiallisten olosuhteiden tuotteina, mutta eivät välttämättä enää nyky-yhteiskunnassa perusteltuina. On siis keskeistä tunnistaa myös yhteiskunnassa kullakin hetkellä vallitsevien kulttuuristen ja normatiivisten rakenteiden vaikutus yksilöllisiltä tuntuvien valintojen kohdalla. Yksilön toimintaa ohjaavat väistämättä ympäristön rakenteen, jotka voivat osaltaan vahvistaa tai pyrkiä ehkäisemään erilaisia asioita, jotka tukevat ihmisten tekemiä valintoja tiettyyn suuntaan. Tässä kontekstissa esimerkiksi haastateltavien nostamat vaikuttavat tekijät ovat olleet taloudellinen tilanne sekä ikä, jotka ovat selittäneet tiettyjä toimintamalleja.

Perinteisessä kotitalousmalliajattelussa historiallisesti on ajateltu, että matalammin tienaava vaimo keskittyy palkattomaan työhön, eli kotitöihin ja puolestaan mies, joka tienaa korkeammin hoitaa palkkatyön ja perheen elättämisen. Tämä on ollut pitkään hallitseva

ajattelutapa, jolla on luotu normatiivista kuvaa siitä, miten perheen sisäinen roolitus perinteisesti tulisi järjestää. Haastateltavien käymä reflektointi ja uudelleentulkinta on kuitenkin mahdollista, koska tällä hetkellä ajattelu on muuttunut ja tällaista perinteistä mallia ei enää samalla tavalla tueta rakenteellisesti, sillä yhä useammin naisella on yhtä suuri tai korkeampi koulutustaso kuin miehellä ja sitä kautta myös palkkataso. (OECD, 2025; OECD, 2023.) Näin ollen tämä haastaa perinteistä ajattelua ja tukee yhdenvertaisia mahdollisuuksia jakaa perheen sisäinen taloudellinen ja hoivaan liittyvä vastuunjako sukupuolesta riippumatta.

Aineistossa ilmeni kuitenkin myös kokemuksia perheistä, joissa työnjako ei ollut selkeästi sukupuolittunut. Näissä tapauksissa roolit näyttäytyivät joustavampina ja käytännön tarpeisiin perustuvina:

“Mun porukat on yrittäjiä... molempien pakko olla siinä mukana, eikä ole ollut sellaisia tehtäviä mitä vain toinen tekee” (H2)

“Meillä kotona ei ollut sellaista jakoa, että nainen tekee kotityöt ja mies miesten hommat, äiti on tottunut tekemään kaiken itse kun oli yksinhuoltaja ja ei hän sillä tavalla miestä siihen tarvinnut” (H5)

Nämä kokemukset poikkeavat perinteisistä sukupuoliroolijaoista ja tuovat esiin vaihtoehtoisia tapoja järjestää perheen sisäinen työnjako. Haastateltava (H2) kuvaa kuinka, yrittäjäyys on vaikuttanut siihen, että työnjako on asettanut työnjaon tasaisesti molempien vanhempien välille. Puolestaan haastateltava (H5) nostaa esiin oman äitinsä olleen yksinhuoltaja, joka on hoitanut kaiken itse, eikä siten naisten ja miesten työt ole jakautuneet erikseen. Haastateltava (H5) kertoo omasta lapsuudenkokemuksestaan siten, että perinteisiä sukupuolirooleja ei ole ollut, mutta hänen puheessaan selvästi ilmenee kuitenkin käsitys niiden olemassaolosta. Tämä kuvastaakin sitä, että tietoisuus perinteisistä sukupuolirooleista on kuitenkin myös sellaisen ihmisen ajattelussa, joka ei tällaista ole omakohtaisesti kohdannut ja kykenee siten vertaamaan omaa kokemustaan ehkä perinteisesti tunnistettuun ajattelu- ja toimintatapaan.

Lisäksi haastateltavat kuvasivat lapsuuden sukupuolirooleja myös kasvatuksen ja kannustuksen näkökulmasta. Osa toi esiin, ettei sukupuoli rajoittanut esimerkiksi heidän mahdollisuuksiaan tai tunteiden ilmaisua:

”Kyllä Suomessa on sen verran asiat hyvin täällä, että naisena kouluun pääsee kouluttautumaan, jos vaan haluaa ja on motivaatiota, eikä mun tarte tukeutua pelkästään siihen toiseen osapuoleen, siihen mieheen...” (H1)

“Mulla on isovelji ja isosisko, niin meillä ei ole oikeastaan ikinä esimerkiksi sanottu, vaikka mun veljelle, että et saisi näyttää tunteita tai sun pitäisi olla vahvempi kuin sun sisaret” (H2)

“En mäkään olisi välttämättä mennyt armeijaan tai ei musta olisi tullut poliisia, että nimenomaan just tämmösiä vähän niinkun miehisiä juttuja, jos olisi sanottu, että nainen ei voi olla vahva tai ei voi tehdä tätä tai tota...” (H2)

Tämä viittaa siihen, että sukupuoliroolit eivät ilmene pelkästään työnjaossa, vaan myös odotuksissa, normeissa ja mahdollisuuksien rajoissa. Molemmat haastateltavat (H1) ja (H2) kuvaavat näkemystään mahdollisuuksista toteuttaa itseään sukupuolesta riippumatta tasa-arvoiseksi, eikä koe, että sukupuoli olisi esteenä esimerkiksi kouluttautumiselle tiettyyn ammattiin, tai etteikö naisena voisi pärjätä esimerkiksi ilman puolison tukea. Myös haastateltava (H2) nostaa esimerkiksi hänen perhesuhteensa, jossa hän on kokenut tunnekasvatuksen tasa-arvoiseksi sukupuolesta riippumatta veljen ja siskonsa kanssa.

Toisaalta aineistossa tuli esiin myös sukupuolittuneita odotuksia laajemmassa perhe- ja sukulaisverkostossa, jotka osaltaan asettivat odotuksia sukupuolen perusteella:

“Mummo pakotti tyttöpuoliset serkut balettiin... ‘sinä olet tyttö ja harrastat balettia’” (H4)

Lainaus havainnollistaa, kuinka sukupuolirooleja tuotetaan ja ylläpidetään myös perheen ulkopuolisissa suhteissa. Haastateltava kuvasi omien vanhempien olleen hyvin avoimia sen suhteen, mitä esimerkiksi hän haluaisi harrastaa, mutta kuten lainauksesta käy ilmi, painostusta tuli isovanhemman taholta. On huomionarvoista, että kuten aiemmin aineistossa ilmeni, että moni perinteinen sukupuolirooli on sidoksissa sen historialliseen ja kulttuuriseen taustaan ja tässäkin suhteessa isovanhempi on elänyt eri aikaa, joiden mukaan hän on omaksunut tietyt normatiiviset oletukset ja odotukset, joita kohdistuu tiettyyn sukupuoleen. Haastateltavan puheessa tuli kuitenkin selväksi, että esimerkiksi heidän perheessään hänen kohdallaan ei täysin passiivisesti omaksu näitä odotuksia, vaan niitä kyettiin vastustamaan, eikä hän aloittanut siten muiden serkkujen tavoin balettiharrastusta.

5.3 Työelämä

Yhteiskunnan mittakaavassa Suomessa ajatellaan mielellään maan olevan niin tasa-arvoinen, ettei sukupuoleen työelämässä tarvitse kiinnittää huomiota lukuun ottamatta palkkaeroa (Korvajärvi, 2012). Tässä aineistossa sukupuolirooleihin liitetyt kokemukset työelämän kentällä ilmenivät haastateltavien puheissa kuitenkin etenkin sosiaalisena eriarvoisuutena, joka näyttäytyi esimerkiksi vähättelynä, aliarviointina sekä sukupuolittuneina odotuksina. Nämä kokemukset olivat edustettuina hyvinkin eri ammattialoilla, mikä viittaa siihen, että sukupuoliroolit ovat työelämässä laajemmin läsnä osana rakenteita. Sukupuoliroolien näkökulmasta tämä heijastaa kulttuurisesti rakentuneita käsityksiä siitä, millaisia ominaisuuksia ja kyvykkyyksiä eri sukupuoliin liitetään. Haastattelussa ilmeni kuitenkin myös vastaavasti neutraaleja kokemuksia, joissa sukupuoli ei näyttäytynyt keskeisenä eroa tuottavana tekijänä työelämässä.

Yhden haastateltavan puheessa nousi esiin, miten hänen mielestään sairaalamaailmassa miehiin liitetään työelämässä vahvempi auktoriteetti ja asiantuntijuus, kuin naisiin:

“Yleensä miehet on johtoasemissa...jotenkin luotetaan, että mies hoitaa sen asian paremmin” (H1)

“Ehkä mieslääkäreillä on enemmän auktoriteettia silleen, että potilaat jotenkin luottaa enemmän heihin kuin naislääkäreihin” (H1)

Nämä kuvaukset viittaavat siihen, että sukupuoli on mahdollista nähdä edelleen keskeisenä auktoriteettia rakentavana tekijänä. Johtajuuteen liitettyjä vaadittavia ominaisuuksia, kuten kyky tehdä kovia päätöksiä, on pidetty olevan ristiriidassa naisiin yleisesti liitettyjen ominaisuuksien kanssa, kuten kiltteys ja miellyttävyys sekä heikompi kyky tehdä niin sanottuja kovia päätöksiä (von Schoultz, Henriksson & Kestilä-Kekkonen, 2020; Kellerman & Rhode, 2007). Näin ollen perinteisesti miehiin liitetty rationaalisuus ja johtajuus voivat osaltaan selittää, miksi heidän asiantuntijuuteensa suhtaudutaan lähtökohtaisesti luottavaisemmin. Tällaiset odotukset heijastavat sukupuolirooleihin kytkeytyviä kulttuurisia merkityksiä, jotka muokkaavat käsityksiä asiantuntijuudesta ja pätevyydestä (Lempiäinen, 2018). Tällaiset odotukset heijastavat sukupuolirooleihin kytkeytyviä kulttuurisia merkityksiä.

Erityisesti naisten asiantuntijuutta saatetaan joutua perustelemaan tai todistamaan miehiä enemmän ja tämä tuli haastattelussa esiin myös konkreettisissa vuorovaikutustilanteissa:

“Than jos puhutaan näin hoitajanakin, niin jos jollekin vanhemmalle mies potilaalle menen selittämään ne asiat, nii saattaa tulla, että sä oot nuori tyttö vielä, että älä sä tuu tämmösiä asioita sanomaan ja kysyy mieslääkäreitä kenellä olisi enemmän auktoriteettia sanoa nää samat asiat, että se menis perille” (H1)

Lainaus havainnollistaa, kuinka sukupuoli ja ikä kietoutuvat yhteen, tuottaen tilanteita, joissa naisen asiantuntijuus kyseenalaistetaan suoraan. Haastateltava ilmaisi, kuinka hänen asemaansa sairaanhoitajana aliarvioidaan, vaikka hänellä olisi täysin pätevä ammattitaito kertoa potilaalle asia ja hoitaa tilanne itsenäisesti. Sukupuolen tekemisen näkökulmasta tällaiset tilanteet voidaan nähdä arjen vuorovaikutuksena, jossa sukupuolta tuotetaan ja ylläpidetään kyseenalaistamalla naisten pätevyyttä suhteessa miehiin (West & Zimmerman, 1987). Tämä on monella tapaa ongelmallista, sillä tämä osoittaa tapamme luoda stereotyyppisiä jakoja osaamiselle sukupuolen perusteella. Tällaiset sukupuolistavat kulttuuriset jaottelut, joita yhteiskunnassa ja työelämässä viljellään ja toistetaan, rakentuvat itsestäänselvyyksiksi, joita ei arkielämässä välttämättä edes huomata. Ne sitovat yhteen mielikuvia ja omia määritelmiä siitä, mikä on kulloinkin sopivaa tai tarkoituksenmukaista feminiinistä ja maskuliinista toimintaa. (Korvajärvi, 2012.)

Sukupuolittuneet oletukset korostuivat vahvasti erään haastateltavan puheessa, joka työskentelee miesvaltaisella alalla, joissa naisten osaamista saatettiin epäillä jo lähtökohtaisesti:

“Ajatellaan että sä oot nainen, et sä pysty... et sä osaa ajaa autoa” (H5)

“Toimin alalla esihenkilötehtävissä ja silti aina on joku, joka ajattelee, että mä en pysty... ja mulle sanotaan, että käy pyytämässä joltain mieheltä apua” (H5)’

Nämä kokemukset osoittavat, että sukupuoli toimii edelleen yhtenä keskeisenä pätevyyden arvioinnin lähtökohtana, sillä haastateltava kuvasi tilanteita, joissa hänen osaamistaan ei arvioida yksilöllisesti, vaan sukupuoleen liitettyjen ennako-oletusten kautta. Aineistossa ilmeni kuitenkin myös aktiivista vastarintaa tällaisia vahvoja ja leimaavia oletuksia kohtaan.

Yksi haastateltavista kuvasi pyrkivänsä tietoisesti rikkomaan häneen kohdistettuja sukupuolirooleihin liittyviä odotuksia:

“Mä mielelläni oon se ihminen, joka niitä haluaa rikkoa...mä saan siitä mielihyvää, kun näytän, että mä pystyn kyllä” (H5)

Tällainen ajattelu ja puhe viittaa vahvaan toimijuuteen, jossa sukupuolittuneita odotuksia ei ainoastaan tunnusteta, vaan niitä myös aktiivisesti haastetaan. Haastateltavan kuvaus osoittaa aktiivista pyrkimystä haastaa sukupuoleen liitettyjä odotuksia. Tätä voidaan myös tarkastella sukupuolen tekemisen näkökulmasta, jossa yksilöt tuottavat ja muokkaavat sukupuolta arjen käytännöissä. Tässä tapauksessa toiminta näyttäytyy tapana vastustaa naisiin kohdistuvia kyvykkyysepäilyjä ja sitä kautta pyrkiä myös murtamaan perinteisiä oletuksia ja käsityksiä, mitä sukupuolten toimijuuteen liitetään.

Samalla haastateltava korosti halua tulla arvioiduksi nimenomaan osaamisen, ei sukupuolen perusteella:

“Tosi usein ajatellaan, että naiset on semmoisia, että kun ne vaan lirkuttelee tuolla niin sitten joku muu teke työt sun puolesta, niin mä nimenomaan en halua sitä, että mä olen nainen ja ihan niinku hyvännäköinen nainen, niin mä en todellakaan halua, että mä hyödyn siitä mitenkään vaan päinvastoin” (H5)

“Mä haluan näyttää, että se on ihan sama miltä sä näytät, oletko se mies vai nainen, niin ihan yhtä lailla mä pystyn siihen” (H5)

Nämä lainaukset osoittavat, että ulkonäöstä voi haastateltavan kokemuksen mukaan myös hyötyä, mutta ei halutulla tavalla. Ulkonäön varjolla voi saada niin sanotusti palveluksia tai etuuksia, ja sitä kautta hyötyä omasta ulkonäöstä työelämässä tai yleisestikin elämässä. Tämä on kuitenkin haastateltavan mukaan epätoivottua, sillä se vie pohjaa siltä, että miten ihmiset tulisi tulla arvioiduksi osaamisen eikä sukupuolen perusteella. Kuten aiemmin nousi esiin naisten heikompi auktoriteettiasema feminiinisyyteen liitettyjen piirteiden perusteella, on oleellista huomioida tässä tunne, jota haastateltava pyrkii välittää; naiset tulisivat nähdä vahvemmin yksilöllisen osaamisen kautta, eikä ensisijaisesti sukupuolen ja siihen liitettyjen oletusten perusteella.

Sukupuoliroolit ilmenivät osaltaan myös toimistotyössä, jossa enemmistö oli naisia. Tällaisessa ympäristöissä eriarvoisuus liittyi esimerkiksi erilaisten odotusten kohdistumiseen miesten ja naisten välillä työpaikalla:

”Meillä oli töissä pääsääntöisesti naisia, mutta kyllä siellä sitten aina välillä pyörähti miehiä ja kyllä mä sanoisin, että se vanhempien naisten käyttäytyminen ehkä vähän muuttui ja miehille kyllä annettiin paljon enemmän anteeksi” (H3)

”Naisilta odotettiin sellasta tunnollisuutta, että tekee kaiken aina kunnolla, niin ei miehiltä samanlailla, että ne pääsi kyllä helpommalla monessa asiassa...” (H3)

Tämä osoittaa, että sukupuoliroolit eivät tuota epätasa-arvoa ainoastaan naisia kohtaan, vaan ne voivat myös asettaa erilaisia vaatimuksia eri sukupuolille. Kuten lainauksessa ilmenee naisten toimintaan liitetty tunnollisuuden vaatimus, jonka haastateltava koki hyvin sukupuolittuneeksi, on keskeinen esimerkki, jolle löytyy myös tieteellistä näyttöä. Tutkimuksessa on todettu, että naisilta odotetaan työelämässä miehiä enemmän tunnollisuutta, huolellisuutta ja yleisesti hyväksyttävien normien mukaista käyttäytymistä, mikä puolestaan heijastaa sukupuolistereotyyppioita ja sosiaalisten roolien mukaisia odotuksia (Heilman, 2012; Eagly & Karau, 2002). Naisten rooli huolellisena ja tunnollisena työntekijänä asettaa naiset esimerkiksi ottamaan vastuuta asioista, jotka eivät välttämättä liity heidän toimintaansa sen enempää kuin vaikka vastakkaista sukupuolta edustavan henkilön kohdalla, mutta tässä kohtaa sukupuoli ja siihen liitetty tunnollisuuden ja vastuunkannon odotukset ajavat naiset tekemään enemmän heihin kohdistettuja tehtäviä, ilman oikeudenmukaista perustetta.

Toisaalta osa haastateltavista toi esiin myös näkökulman, jossa sukupuoliroolit eivät yksin selitä työelämän eroja, vaan taustalla voi olla myös muita tekijöitä, kuten fyysiset vaatimukset:

”Jos mietitään vaikka jotain työtehtävää, meillä poliisissa on vaikka karhu tai tämmöinen vaativin tilanteen ryhmä, niin se miksi siellä ei ole naisia, niin mä en usko täysin ainakaan, että se johtuisi näistä sukupuolirooleista, vaan ne testit on sellaiset, että niistä voi naisena olla oikeasti vaikea päästä läpi” (H2)

Tämä tuo analyysiin tärkeän nyanssin: kaikki erot eivät välttämättä palaudu suoraan sukupuolirooleihin, vaan ilmiö on moniulotteinen. Esimerkiksi jos osaamisvaatimukset ovat perusteltu fyysisen suoriutumisen mukaan, sukupuoli asettuu siinä tiettyihin reunaehtoihin, mutta ilman ennako-olettamuksia, vaan testit ovat kuitenkin kaikille yhtäläiset ja silloin sukupuoli ei ole lähtökohtaisesti ohjaamassa valintaa, vaan yksilöllinen fyysinen suoriutuminen.

5.4 Parisuhde ja perhe

Parisuhteessa ja perheen sisällä sukupuoliroolit ilmenivät erityisesti kotitöiden jakautumisessa, vastuussa arjen organisoinnista sekä vanhemmuuteen liittyvissä odotuksissa. Vaikka monet haastateltavat kuvasivat suhteitaan tasa-arvoisiksi, aineistossa ilmeni samanaikaisesti epätasapainoa erityisesti arjen niin sanotun näkymättömän työn osalta.

Useat haastateltavat toivat esiin, että vastuu kodin kokonaisvaltaisesta organisoinnista kasautuu usein naisille:

“Naisen vastuulle jää enemmän ne metatyöt, kodinhoito...” (H1)

“Se kaikki metatyö mitä naiset ja äidit tekee...” (H3)

Kuten haastateltavien puheissa myös yleisesti viime vuosina keskusteluun on noussut erityisesti niin sanottu metatyö tai mental load, jolla tarkoitetaan kotitalouden ja perheen arjen näkymätöntä suunnittelu-, organisointi- ja ennakointityötä. Damingerin (2019) mukaan tämä kognitiivinen työ sisältää esimerkiksi aikataulujen hallintaa, tarpeiden ennakointia, muistamista, päätöksentekoa ja vastuun kantamista siitä, että arki toimii. Sukupuoliroolien näkökulmasta tällainen työnjako heijastaa perinteisiä odotuksia, joissa naiset nähdään ensisijaisina kodin ja perheen vastuunkantajina.

Vaikka konkreettisia kotitöitä saatettiin jakaa, vastuu niiden koordinoinnista jäi usein epätasaisesti jakautuneeksi:

“Kumpi sanoo, että siivotaanko tänään, niin ehkä enemmän tuli mun suusta” (H2)

”Konkreettisia kotityöasioita on helpompi jakaa, jos tuntuu siltä että ne kaatuu jomman kumman niskaan enemmän, ehkä että omaan niskaan, niin sitten sitä on helpompi sanoa että nyt voisitko tehdä näin ja näin... mutta sitten se metatyö on täysin mun harteilla, mikä on just se semmoinen että niinku välillä on silleen että ei jaksaisi, mutta tietää, että sitten ei se toinen ajattele niitä asioita silleen...” (H4)

Tämä osoittaa, että sukupuoliroolit eivät ilmene pelkästään näkyvänä työnjakona, vaan myös vastuuna aloitteellisuudesta ja kokonaisuuden hallinnasta. Toinen haastateltavista (H2) on tällä hetkellä yksinelävä, mutta kuvaili aiempaa kokemustaan ajalta, jossa eli parisuhteessa miehen kanssa yhdessä. Näin hän halusi tuoda oman kokemuksensa esiin, vaikka tällä hetkellä hänellä ei ole aktiivisesti elämänpiirissään tällaista tilannetta. Haastateltavat kuvaavat tilannetta

osaltaan hyvin ongelmalliseksi, sillä moni tällainen organisointiin ja arjen suunnitteluun liittyvä työ ei ole helposti konkreettisesti osoitettavissa oleva työtehtävä, jonka voisi esimerkiksi delegoida kumppanille, koska kuten haastateltava kuvaa ”ei se toinen ajattele niitä asioita silleen...” ja siksi asia on luultavasti helpompi vain hoitaa itse, vaikka todellisuudessa olisi hyvin tärkeää pystyä jakamaan ja avaamaan tällaista arkea kuormittavaa vastuunkantoa.

Aineistossa korostui myös äitiyteen liittyvä erityinen vastuu ja siihen liitetyt odotukset:

”Se, millaisia odotuksia ja vaatimuksia äitiyteen liitetään, tuntuu että on vielä tavallaan lisääntynyt...kun ennen vanhaan sai ehkä enemmän tukea sitten ympäristöltä siihen lasten kasvattamiseen, mutta nyt se on jäänyt aika paljon vaan perheiden hartioille ja nimenomaan äitien, koska sitä metatyötä on niin paljon” (H3)

”Semmoisten vanhanaikaisten normien mukaan meillä sekin silleen lähti kaikki, että isoin vastuu lastenhoidossa on just mulla” (H4)

Tämä lainaus kuvastaa paineita, joita erityisesti nyky-yhteiskunta asettaa äideille. Äitiyteen kohdistuvia odotuksia on länsimaisissa yhteiskunnissa tarkasteltu erityisesti intensiivisen äitiyden käsitteen kautta. Haysin (1996) mukaan äitiydestä on rakentunut kulttuurinen ihanne, jossa hyvä äiti nähdään jatkuvasti läsnä olevana, lapsikeskeisenä, emotionaalisesti sitoutuneena sekä ihanteellisesti hänen oletetaan olevan valmis sijoittamaan merkittävästi aikaa, energiaa ja resursseja lapsen hyvinvointiin. Tällaiset normatiiviset vaatimukset ovat kasvaneet aiempiin sukupolviin verrattuna, kuten haastateltavakin toteaa. Samaan aikaan vanhemmuudesta on tullut yhä asiantuntijuuteen pohjautuvampaa, jolloin vanhemmilta odotetaan tietoista, refleksiivistä ja jatkuvasti optimoivaa toimintaa lapsen kehityksen tukemiseksi.

Konkreettisesti haastateltavat kuvasivat äitiyden roolia muun muassa näin:

”Just oli lasten synttärät, niin kyllähän se kaikki järjestely kaatu mun harteille...ja esim se, että lapsilla on sukset ja luistimet ja onko ne oikean kokoiset ja kaikki tämmönen...semmoista ajattelutyötä...sit matkustaminen ja pakkaaminen ja kaikki mikä siihen liittyy, niin kyllä mä sen aina hoidan” (H3)

”Se on se äiti, joka odotetaan normaalisti yhteiskunnassa, että äiti siivoaa kotona, äiti hoitaa lapset, äiti herää kaikki yöt, syöttää vauvan ja hoitaa kaiken tämmösen...” (H5)

Nämä kuvaukset viittaavat kulttuurisiin käsityksiin äitiydestä ensisijaisena hoivan muotona. Sukupuolen tekemisen näkökulmasta tällaiset odotukset rakentuvat ja vahvistuvat arjen

käytännöissä, joissa äidit asemoituvat perheen ensisijaisiksi hoivaajiksi (West & Zimmerman, 1987). Haastateltava (H3) kuvaa yllä olevassa lainauksessaan myös hyvin konkreettisesti sitä, millaisia asioita tällainen arjen sujuvuuden ylläpitäminen lapsiperheessä vaatii.

Hän kuvaa sitä nimenomaan ajattelutyöksi, jota tulee tehdä koko ajan, että langat pysyvät käsissä ja kaikki mahdollinen tulee huomioituksi ja kaiken lisäksi ennakkoiden. Haastateltavat pyrkivät kuitenkin aktiivisesti pohtimaan ja osaltaan kyseenalaistamaan omassa arjessaan tähän liittyviä asioita ja sitä, miten tätä jakoa voisi tasapainottaa:

”Mä oon miettinyt tätä asiaa jatkuvasti, koska tää on mulle kuitenkin semmoinen tärkeä ja halusin että puoliso jää kotiin molempien vauva-aikana, että että hän oikeasti ymmärtää, että se ei ole mitään lomailua niitten lasten kanssa siellä kotona, vaan että se on ihan täysipäiväistä työtä” (H3)

”Kun mun mies tulee töistä kotiin niin se kyllä ottaa vauvan syliin ja hoitaa kotityöt ja niinku näin, vaikka yleisesti se ei vielä kaikilla menekään niin” (H5)

Näissä lainauksissa kuuluu selvästi halu pyrkiä muuttamaan perinteistä mallia siitä, että vain äiti nähdään ensisijaisena hoivaajana ja kodin huolehtijana. Toinen haastateltavista kertoo, että henkilökohtaisesti omassa arjessaan hänen miehensä ottaa vastuuta lapsista ja kodista, mutta yleisellä tasolla hän kokee, että tilanne ei kuitenkaan ole täysin tämän suuntainen. Tämän sijaan hän nostaa esiin perinteiset roolit, jotka ovat hänen mielestään kuitenkin vielä osaltaan vallitsevia yhteiskunnassa.

Haastateltavat kokivat myös jonkin verran ärsytystä ja turhautumista siitä, että miksi roolijako on edelleen hyvin perinteinen, mutta samaan aikaan konkreettisia keinoja arjessa oli haastava tehdä asioiden muuttamiseksi. Esimerkiksi useampi haastateltava kuvasi sitä, kuinka henkilökohtaiset ajatukset ja odotukset arjen toteuttamisen osalta ovat olleet tietynlaisia, eli miten niin sanotusti haluaa hoitaa asiat, mutta todellisuudessa mahdollisuudet realisoituvat vasta, kun on keskellä lapsiperhearkea ja omat halut ja arvot eivät välttämättä kohtaa arjen resurssien ja olosuhteiden kanssa. Näin ollen muutoksen tekeminen ei ole käytännön tasolla yhtä helppoa, vaan se vaatii jatkuvasti aktiivisesti työtä yksilöiden arjessa tehdä niin sanotusti normeista poikkeavia ratkaisuja, ja myös yhteiskunnallisella tasolla, jotta ympäristö myös tukisi esimerkiksi miesten suurempaa lasten- ja kodinhoidon vastuuta.

Muutamit haastateltavat kuvasivat turhautumistaan esimerkiksi näin:

”En mä tiedä oonko mä ottanut sen itse harteilleni, mutta nyt kun mä mietin niin ainahan ne on vaikka äitejä, joiden kanssa mä sovin näitä asioita tai facebook-kirppiksillä myy niitä vanhoja lasten vaatteita, no ne on ne äidit...mä en ole ikinä nähnyt yhdenkään isän myyvän lasten vaatteita sielä kirppiksellä...” (H3)

“Kyllä tää ärsyttää, mutta sitten mä oon itse tässä ihan samassa tilanteessa, että että en mä tiedä mitä pitäisi tehdä...samoja kaavoja, että enhän mä ota lapsia mukaan ruuanlaittoonkaan, kun ite tekee niin paljon nopeammin ja kätevämmiin” (H3)

”Jossain kohtaa mua alkoi se ärsyttää, ei siinä, etteikö se toimisi, mutta että miksi se menee automaattisesti tälleen, että se on semmonen yleinen normi” (H4)

“Keskustelut käytiin, että se on sit luontevaa silleen, kun se on vielä semmoinen asia mitä mun mies vähän ehkä jännittää... mulle se on tosi normaalia luontevaa olla pienten lasten kanssa ja sitten on helpoin vaan, että minä hoidan sen asian ja sitten hän hoitaa tän taloudellisen puolen” (H4)

Nämä lainaukset viittaavat siihen, että haastateltavat eivät ainoastaan toista sukupuolirooleja, vaan myös pyrkivät kyseenalaistamaan niitä. Kuitenkin käytännön tasolla monet kuvasivat päätyvän toimimaan perheen sisällä perinteisten mallien mukaisesti, esimerkiksi arjen sujuvuuden tai totuttujen toimintatapojen vuoksi.

Samanaikaisesti haastateltavat tunnistivat myös ristiriitaisia odotuksia yleisesti naisiin ja etenkin äiteihin kohdistuen:

“Naisilta odotetaan, että käy töissä, hoitaa perhettä ja tienaa hyvin, niin tuntuu että nyt on tavallaan liikaa paineita naisille” (H1)

”Vaikka jossain leikkipuistossa niin joltain tuntemattomilta tuli just tosi paljon sitä semmoista, että näin aikaisin menee noin pieni lapsi hoitoon ja muuta semmoista mikä toi ikävää fiilistä, vaikkei se nyt mitenkään vaikuttanut mun mielipiteeseen, kun lähipiiri oli kuitenkin kannustava töihin paluun suhteen ja saatiin sit lapset hoitoon” (H4)

Nämä lainaukset viittaavat osaltaan niin sanottuun naisille asetettuun kaksoisrooliin, jossa heiltä odotetaan samanaikaisesti suoriutuvan sekä työelämässä että perhe-elämässä erityisen tehokkaasti. Sukupuolittuneen työn näkökulmasta tämä kuvastaa laajempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa perinteiset ja modernit roolit limittyvät ja luovat suhteettoman suuria suorituspaineita naisille. Toisen haastateltavan (H4) esimerkissä käy ilmi, kuinka nuoren äidin töihin paluuta ja lasten hoitoon laittamista on kritisoitu ulkopuolisten toimesta, joka osaltaan

kertoo siitä, kuinka naisen odotetaan edelleen jäävän kotiin lasten kanssa ja ottavan vastuuta ensisijaisesti kodin ja lasten hoidosta.

Puolestaan toinen haastateltava (H1) tuo keskusteluun toisen näkökulman, joka painottaa naisiin kohdistuvia paineita käydä samanaikaisesti töissä ja tienata taloudellisesti hyvin. Tämä kertoo osaltaan ristiriitaista viestiä siitä, kuinka naisten tulisi suoriutua yhtä aikaa ensisijaisesti läsnä olevan äidin roolista, mutta samaan aikaan luoda uraa ja tienata hyvin rahaa.

Aineistossa korostui myös se, kuinka sukupuolirooleihin liittyvät odotukset voivat näyttäytyä hyvinkin arkisina ja osaltaan huomaamattomina käytäntöinä. Yksi haastateltava kuvaa asiaa sitä kautta, että tällaiset roolitukset tulevat esiin kunnolla vasta silloin, kun niiden perinteisiä oletuksia lähdetään muuttamaan. Tässä lainaus haastateltavan kertomasta esimerkistä:

”Naisilta odotetaan perheessä, että nainen tekee vaikka sen ruoan tai huolehtii kodista, niin se on silleen... no se on perus, mut sitten auta armias, kun mieskin vaikka pyykkää ja viikkaa vaatteet, niin yhtäkkiä hän onkin se perheen niin kun sankari suurin piirtein” (H2)

Lainaus havainnollistaa, kuinka samoja tekoja arvioidaan eri tavoin sukupuolen perusteella. Tämä viittaa siihen, että kotityöt näyttäytyvät edelleen ensisijaisesti naisten vastuuna, jolloin miesten osallistuminen niihin nähdään poikkeuksellisenä. Myös tämä herättää kysymyksen siitä, miksi saman työn suorittamiseen suhtaudutaan eri tavalla, riippuen tekijän sukupuolesta. Voisiko kyse olla tietynlaisesta itsestäänselvyyden tottumuksesta, joka myös osaltaan saattaa asettaa naisen tekemän työn niin sanotusti näkymättömäksi ja tämän takia siitä ei arjessa saa samanlaista arvontoa, kun taas puolestaan, jos mies tekee jonkin hänelle ei tyypillisen kotiaskareen ja siihen latautuu erilainen kunnioitus.

Haastattelussa nousi esiin myös toisenlainen esimerkki:

”Mä aina meidän perheessä ajan autoa niin meiltä on joskus kysytty, että etkö sä ikinä anna tuon (puolison nimi) ajaa autoa...sitten mä olen ihan hämmentynyt, ei mieheltä ikinä kysyttäisi tollain että eikö toi sun vaimo ikinä aja...tykkään siitä niin miksi mä en saisi, mut toi on tommonen selvä sukupuolittaminen” (H3)

Tässä esimerkissä tulee esiin perinteinen ajatus siitä, että autolla ajaminen nähdään miehelle tyypillisenä toimintana, jolloin naisena sen toteuttamista ja vastuunottoa saatetaan herkemmin kyseenalaistaa. Haastateltava nostaa esiin myös keskeisen toimijuuden ajatuksen siitä, kuinka

kaiken toiminnan lähtökohtana tulisi olla yksilön omat mieltymykset ja sen perusteella toimiminen, eikä sukupuolen perusteella arvioitava kyvykkyys tai normatiivinen sopivuus.

Sukupuoliroolit ja sukupuolittuneet kokemukset ilmenivät myös yleisesti vanhemmuuteen liittyvissä käytännöissä ja odotuksissa:

“Neuvolassa ohjeet annetaan minulle, eikä isälle...en sitten tiedä onko se hyvä vai huono asia” (H3)

“Mä oon kuullut, että jos niin kun lapsen isä, tai tässä tapauksessa isäpuoli menee hakemaan lasta päiväkodista, niin sitten sitä ne on siellä ihan silleen tiedätkö niinku että oho oho, jahas, että täällä on niinku joku isä joka tavallaan ottaa roolia” (H5)

Nämä esimerkit osoittavat, kuinka instituutiot ja arjen käytännöt voivat osaltaan ylläpitää sukupuolittuneita rooleja. Sukupuolen tekemisen näkökulmasta tällaiset tilanteet vahvistavat käsitystä äidistä ensisijaisena vanhempana, mikä asettaa paineita naisille, mutta myös epäoikeudenmukaisuutta miehille isän roolin suhteen. Neuvolassa ohjeiden suuntaaminen pelkästään äidille osoittaa samalla myös isälle sitä, että hän ei ole tasavertainen vanhempi ja vastuuta siirretään äidille. Tämä on kaksisuuntainen ongelma, sillä mitä vähemmän isiä osallistetaan ja vastuutetaan lasten hoitoon ja kasvatukseen, sitä enemmän yleisesti ottaen taakka kasautuu äideille, ja isät kokevat esimerkiksi mahdollisesti ulkopuolisuutta lasten kasvatuksen ja oman roolinsa osalta. Myös haastateltavan esimerkissä, jossa isä tai isäpuoli hakemassa lasta nähdään poikkeuksellisen ja hieman irvailun kohteena, kertoo sukupuoliroolien juurtuneista perinteistä, jossa isän vastuunotto lasten hoidossa ja kasvatuksessa nähdään suurena ponnisteluja ja niin sanottuna roolin ottona, vaikka samaan aikaan naiselle tämä rooli on automaattinen vaatimus.

Kokonaisuudessaan aineisto osoittaa, että sukupuoliroolit ovat edelleen vahvasti läsnä parisuhteessa ja perhe-elämässä, erityisesti arjen näkymättömässä työssä ja vanhemmuuteen liittyvissä odotuksissa. Toisaalta ne ovat muuttuvia ja neuvoteltavissa olevia ajattelu- ja toimintamalleja, mutta edelleen niitä ohjaa yhteiskunnalliset reunaehdot, jotka muuttuvat suhteellisen hitaasti niiden pitkälle juurtuneiden kulttuuristen ja normatiivisten oletusten ja odotusten vuoksi.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielman aihetta pohtiessani lähdin täysin siltä pohjalta, että mikä aihealue on itselleni tärkeä ja mistä haluaisin jäsentää lisää tietoa. Koin, että hyvä tapa tuoda uutta tietoa ja näkökulmaa ilmiöön, on haastatella kohderyhmään kuuluvia henkilöitä, joiden sanallistetut ajatukset ja kokemukset tuottavat väistämättä uusia tuloksia, oikein jäsennehtynä ja esitettyinä ja yhdistettyinä jo olemassa olevaan tieteelliseen tietoon. Aihe sukupuolirooleista ja niiden vaikutuksesta nuorten naisten elämään nykypäivänä on osaltaan hyvin henkilökohtainen, mutta toisaalta myös yhteiskunnallinen teema. Tämän vuoksi oli hieno myös huomata, kuinka haastattelussa nousi esiin hyvin eri tasoisesti keskustelua aiheesta, ja haastateltavat kykenivät pohtimaan asiaa subjektiivisen kokemuksen lisäksi objektiivisemmin laajemmasta perspektiivistä omien kokemusten ohella.

Keskeinen ristiriita, joka tuloksissa kävin ilmi, on tasa-arvo puheessa ja epätasa-arvo käytännössä. Aineiston perusteella haastateltavat kokivat sukupuoliroolien muuttuneen osaltaan väljempään suuntaan ja siten yhteiskunnan kehittyneen tasa-arvoisempaan suuntaan, verrattuna omassa lapsuudessa koettuihin näkyvämpiin sukupuoliroolimalleihin ja niiden luomiin rakenteisiin. Tosiasiassa arjen käytännöissä näiden purkaminen ei välttämättä kuitenkaan toteutunut yhtä konkreettisesti, mitä nuoret naiset toivoisivat. Esimerkiksi parisuhteessa ja perhe-elämässä sukupuoliroolit näkyivät erityisesti kotitöiden jakautumisessa sekä arjen näkymättömässä työssä. Vaikka suhteita kuvattiin pääosin tasa-arvoisiksi, käytännön tasolla vastuu kodin organisoinnista ja perheen arjen sujuvuudesta kasautui usein naisille. Tässä keskeinen huomio on myös se, että useimmat haastattelemani naiset kokivat, että tällainen roolin kantaminen ja vastuunotto ei ole välttämättä niinkään tietoista, vaan se on rooli, joka asettuu arjessa myös hyvin tiedostamattomasti itselle. Monet sukupuoliroolit ilmenevät näkyvinä käytäntöinä, mutta myös hienovaraisina odotuksina, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa usein tiedostamattomasti.

Tämän ilmiön esiin tuominen on haastavaa, koska moni tällaisista arjen organisointiin ja hallintaan liittyvistä asioista ei ole yhtä konkreettisia, kuin vaikka yksittäinen kotityön hoitaminen, ja silloin se vaatii kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä esimerkiksi lasten hoidosta ja perheen arjen sujuvuuden ylläpidosta. Näin ollen pohdin itse, että olisi ensiarvoisen tärkeää, että tällaisesta metatyön kuormittavuudesta pyrittäisiin tehdä konkreettisempaa, jotta se tulisi näkyvämmiksi teoiksi ja siten jaettavammaksi toiselle ihmiselle. Esimerkiksi viimeisin Suomen Tasa-arvobarometri (2024) kuvaa selvästi sitä, kuinka naiset kokevat olevansa enemmän

vastuussa kotitöistä, ei jätä epäselväksi sitä, että ilmiö ei olisi yleisesti tunnistettu ja näin ollen on olemassa konkreettista tietoa siitä, että edelleen palkaton työ kotona jakautuu naisten kokemana epätasaisesti sukupuolten välillä. Tätä tukee myös viimeisin Tilastokeskuksen tekemä ajankäyttötutkimus vuosilta 2020–2021, jonka mukaan naiset raportoivat miehiä enemmän käyttävänsä aikaa kotitöiden tekemiseen. Viimeisin ajankäyttötutkimus osoittaa kuitenkin myös positiivisia tuloksia, sillä miehet käyttävät aikaa kotitöiden tekemiseen eniten mitä koskaan mittaushistorian aikana ja siten myös ero miesten ja naisten välillä on kaventunut entisestään. (Tilastokeskus, 2022.)

Tämän tutkielman haastateltavien vastaukset sekä aiheeseen liittyvä tutkimuskirjallisuus viittaa siihen, että kokonaisuudessaan sukupuoliroolit eivät ole staattisia, vaan jatkuvasti neuvottelun alaisia sekä tilannesidonnaisia. On kuitenkin huomionarvoista, että todellisuudessa resurssit neuvotella vastuun jakamisesta parisuhteessa tai perheen sisällä ei ole täysin vapaata, vaan toimintaa ohjaavat hienovaraiset oletukset ja odotukset, jotka asettavat tietynlaisia reunaehtoja yksilöiden toiminnalle. Esimerkiksi haastatteluissa kävi ilmi, että halu tehdä jokin asia eri lailla ei ole kannattavaa, koska arjen sujuvuuden kannalta se toimii perinteisellä tavalla tehokkaasti. Lähtisin itse kuitenkin tarttumaan tähän kysymykseen ja pohtimaan sitä, että miksi näin on. Moni kodinhoitoon tai lastenhoitoon liittyvä tehtävä ei ole biologisesti tai muutenkaan fyysisesti sidoksissa toiseen sukupuoleen, joten sen perusteella ei voida olettaa niiden kuuluvan toiselle osapuolelle automaattisesti. Aineistossa ilmeni haastateltavien pyrkimyksiä kyseenalaistaa ja muuttaa perinteisiä rooleja, mikä viittaa sukupuoliroolien asteittaiseen muutokseen kohti tasa-arvoisempia käytäntöjä. Tämä edellyttää kuitenkin laajempaa huomiota ja aktiivisuutta, jotta muutosta voidaan saavuttaa, koska naiset eivät yksin pysty neuvottelemaan esimerkiksi kotitöiden tasaisempaa jakautumista perheen sisällä, vaan se vaatii myös rakenteellisia ja asenteellisia muutoksia kokonaisvaltaisesti yhteiskunnassa.

Haastateltavien mukaan työelämässä sukupuoliroolit ilmenivät erityisesti eriarvoisena kohteluna, kuten vähättelynä, aliarviointina sekä sukupuoleen liitettyinä oletuksina osaamisesta ja auktoriteetista. Näitä kokemuksia esiintyi sekä nais- että miesvaltaisilla aloilla, mikä viittaa siihen, että sukupuolittuneet käsitykset eivät ole sidoksissa vain yksittäisiin toimialoihin, vaan heijastavat laajempia yhteiskunnallisia rakenteita. On toki huomioitava, että aineistoni oli niukka, eikä sen vuoksi yleistettävyyttä ole mahdollista tehdä, mutta haluan silti tuoda esiin yksittäisten ihmisten ääniä, jotka ovat tärkeitä sellaisenaan, eikä niiden painoarvoa tässä keskustelussa tule ohittaa. Kokonaisuudessaan naisten kokemus työelämän eriarvoisuudesta

näyttäytyi pitkälti asenteiden valossa, sillä suurin osa haastateltavista kuvasi kokemustaan erityisesti sukupuolen vuoksi koetun vähättelyn ja aliarvioinnin suhteen.

Tämän tutkielman tulokset viittaavat siihen, että yleisesti ottaen sukupuoliroolit ovat murrosvaiheessa ja niiden kohdalla on havaittavissa sukupolvien välisiä muutoksia. Muutokset näkyvät etenkin siinä, että haastattelemani naiset kokevat, että perinteiset nais- ja miesroolit esimerkiksi tietyissä työtehtävissä, niin kotona kuin työpaikalla, ei ole enää yhtä sukupuolittuneesti jakautunutta ja myös tasa-arvo tältä osin on menossa parempaan suuntaan. Haastateltavien ulkonäköpaineisiin liittyvät kokemukset olivat osaltaan edustettuina, mutta puheissaan haastateltavat kykenivät kuitenkin suhtautumaan niihin myös kriittisesti. Esimerkiksi muutama haastateltava nosti esille sosiaalisen median vaikutuksen naisten ulkonäön arvostelun sekä kontrollin välineenä. Myös Suomen viimeisimmän tasa-arvobarometrin (2024) tulokset osoittavat, että etenkin naisilla suuri osa vähättelyn tai yliolkaisen kohtelun kokemuksista oli tapahtunut sosiaalisen median verkostoissa tai muualla verkossa (Keski-Petäjä & Attila, 2025). Haastateltavista muutama nosti iän olevan yksi niin sanotusti suojaava tekijä, joka auttaa ulkonäköpaineiden suodattamisessa, mutta tämä herättää huolta myös yleisellä tasolla etenkin nuorten kohdalla, joilla medialukutaito ei ole vielä yhtä kriittisesti kehittynyt ja siten vaikutukset voivat olla hyvinkin suuria.

Kokonaisuudessaan tämä tutkielma avasi viiden nuoren naisen näkemyksiä sukupuoliroolien merkityksestä heidän omassa elämässään sekä hieman yleisellä tasolla heidän näkemyksiään aiheesta yhteiskunnallisesta perspektiivistä. Haastateltavien vastaukset vahvistivat sitä, että sukupuoliroolit Suomessa ovat heidän kokemuksensa mukaan hälventymässä ja muuttamassa muotoaan tasa-arvoisempaan ja yksilön ominaisuuksiin pohjaavaan suuntaan, vaikka epäkohtia onkin edelleen olemassa. Oli hienoa huomata, miten aihe välittyi tärkeäksi haastateltavien puheissa ja heillä oli selvästi halukkuutta nostaa kokemuksiaan avoimesti esille. Tämä kertoo siitä, että muutos ja murros on kysynnässä ja aktiivista parannusta tällä saralla tulee jatkossa edistää. On tärkeää, että yhteiskunnallista tutkimusta tehdään aiheesta, sillä yksittäisten ihmisten yksilöllisten valintojen ja resurssien rinnalle tulee tuoda esille ilmiöiden sosiaalinen ja rakenteellinen puoli sekä pyrkiä ymmärtämään niiden merkitystä kokonaisvaltaisesti.

Lähteet

- Barigozzi, F., Biroli, P., Monfardini, C., Montinari, N., Pisanelli, E., & Vitellozzi, S. (2025). *Beyond Time: Unveiling the Invisible Burden of Mental Load* (Working Paper No. 17912). Institute of Labor Economics (IZA).
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice* (R. Nice, Trans.). Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Budgeon, S. (2011). The contradictions of successful femininity: Third wave feminism, postfeminism and 'new' femininities. Teoksessa Gill, R. & Scharff, C. (toim.). *New femininities: Postfeminism, neoliberalism and subjectivity*. Palgrave Macmillan, 279–292.
- Buote, V. M., Wilson, A. E., Strahan, E. J., Gazzola, S. B., & Papps, F. (2011). Setting the bar: Divergent sociocultural norms for women's and men's ideal appearance in real-world contexts. *Body Image*, 8(4), 322–334.
<https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2011.06.002>
- Butler, J (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*.
- Daminger, A. (2019). The Cognitive Dimension of Household Labor. *American Sociological Review*, 84(4), Article 0003122419859007.
<https://doi.org/10.1177/0003122419859007>
- Delphy, C. (1984). *Close to home: a materialist analysis of women's oppression*. Hutchinson.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575.
- Eagly, A. H. & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573–598.
- Euroopan unioni. (2017). *Special Eurobarometer: Gender Equality*.
- Eurobarometri. (2024). *Gender roles and equality in the European Union*.
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: the birth of the prison*. Vintage Books, a division of Random House.
- Fredrickson, B. L. & Roberts, T-A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173–206.
- Gardner, C. (1996). *Passing By: Gender and Public Harassment*. Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520916838>

- Giddens, A. (2009). *Sociology* (6th edition). Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Polity Press.
- Gill, R. (2016). Post-postfeminism? New feminist visibilities in postfeminist times. *Feminist Media Studies*, 16(4), 610–630.
- Gordon, T. (2008). Feministinen materialismi. Teoksessa Tolonen, T. (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Vastapaino, Tampere, 18–35.
- Harjunen, H. (2004). Lihavuus, stigma ja sukupuoli. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Vastapaino, Tampere, 243–162.
- Haug, F. (2023). "Chapter 28 Marxism-Feminism". In *Historical-Critical Dictionary of Marxism*. Leiden, The Netherlands: Brill. https://doi.org/10.1163/9789004679023_029
- Hays, S. (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. Yale University Press.
- Heilman, M. E. (2012). Gender stereotypes and workplace bias. *Research in Organizational Behavior*, 32, 113–135.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö* ([2. painos]). Gaudeamus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-812-3>
- Jenkins, R. (1992). *Pierre Bourdieu* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/978020313152>
- Jokinen, E. (2004). Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Vastapaino, Tampere, 285–304.
- Julkunen, R. (2004). Sosiaalipolitiikan ruumis. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Vastapaino, Tampere, 17–40.
- Kellerman, B. & Rhode D. L. (2007). *Women and leadership: The state of play and strategies for change*. Chichester: John Wiley & Sons,
- Keski-Petäjä, M. & Attila, H. (2025). Sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet. Julkaisussa Pietiläinen, M., Attila, H., Keski-Petäjä, M. & Koivuranta, S. *Tasa-arvobarometri 2024*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2025:11, 15–35.
- Koivula, A., Kukkonen, I. & Åberg, E. A. (2020). Feminine burder of perfection? Appearance-related pressures on social networking sites. *Telematics and Informatics: Volume 46*, 2020, 101319.
- Korvajärvi, P. (2012). Sukupuolistunut ja sukupuolistava työ. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino, Tampere, 183–196.

- Kosonen, U. (2004). Villejä ja hillittyjä ruumiita. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) *Ruumis töihin! Käsité ja käytäntö*. Vastapaino, Tampere, 67–76.
- Käyhkö, M. (2008). Kädenjälki näkyviin – koulunpenkkiä väistelevät nuoret työläisnaiset. Teoksessa Tolonen, T. (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Vastapaino, Tampere, 255–273.
- Lammi-Taskula, J. (2007) *Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland*. Gummerus Printing, Vaajakoski.
- Lempiäinen, K. M. (2018). Puhetta tasa-arvosta: mikä siinä sukupuolella häiritsee? Teoksessa Valkonen, J. (toim.), *Häiritsevä yhteiskuntatutkimus*. Lapland University Press, 123–141. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-945-2>
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of Gender*. New Haven: Yale University Press.
- Närvi, J. (2017). Äitien perhevapaat ja osallistuminen työelämään. Teoksessa Salmi, M. & Närvi, J. (toim.). *Perhevapaat, taluskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 4/2017: Helsinki, 64–98.
- Närvi, J. & Salmi, M. (2019). Kotitöiden ja yhteisten kulujen jakaminen tyytyväisyyden tai ristiriitojen lähteenä parisuhteessa. Julkaisussa Teräsaho, M. & Närvi, J. (toim.) *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon – analyysejä tasaarvobarometrasta 2017*. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 6/2019: Helsinki, 101–135.
- OECD. (2025). *Gender Equality in a Changing World: Taking Stock and Moving Forward, Gender Equality at Work*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e808086f-en>.
- Rantalaiho, L. (2004). Tieteiskirjallisuuden työruumis. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) *Ruumis töihin! Käsité ja käytäntö*. Vastapaino, Tampere, 153–175.
- Santoniccolo, F., Trombetta, T., Paradiso, M. N. & Rollè, L. (2023). Gender and media representations: A review of the literature on gender stereotypes, objectification and sexualization. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(10), Article 5770. <https://doi.org/10.3390/ijerph20105770>
- Shilling, C. (2012). *The body and social theory* (3rd ed.). Sage.
- Suomen virallinen tilasto, Perinataalitalasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet. THL. 2014.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkójulkaisu].
ISSN=1798-2391. 2004. Helsinki: Tilastokeskus.

- Teräsaho, M. & Närvi, J. (2019). Johdanto. Julkaisussa Teräsaho, M. & Närvi, J. (toim.) Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon. Analyyseja tasa-arvobarometristä 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 6/2019: Helsinki, 12–16.
- Tilastoraportti 48/2025, 6.10.2025. Suomen virallinen tilasto, Perinataalitalasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet. THL. 2024
- Tilastokeskus (2025) https://stat.fi/meta/kas/hark_var_nayte.html
- Tolonen, T. (2008). Yhteiskuntaluokka: menneisyyden dinosauruksen luiden kolinaa? Teoksessa Tolonen, T. (toim.) Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Vastapaino, Tampere, 8–17.
- Ajankäyttö [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 10.10.2021. ISSN=1799-5639. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 14.5.2026]. Saantitapa: <https://stat.fi/fi/julkaisu/cku2d1we88fu70b506ua4x5tp>
- Tutkimuseettinen Neuvottelukunta (TENK) (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi. Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019.
- von Schoultz, Å., Henriksson, M. & Kestilä-Kekkonen, E. (2020). Sukupuolistereotypiat suomalaisessa politiikassa. Julkaisussa Kestilä-Kekkonen, E. & von Schoultz, Å. (toim), Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita, Nro 2020:16, Oikeusministeriö, Helsinki, 161-171.
- West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2), 125–151.
- Wolf, N. (1991). *The Beauty Myth: How Images of Beauty Are Used Against Women*. New York: William Morrow.
- Ylöstalo, H. (2019). Mitä tasa-arvoasenteet kertovat tasa-arvosta? Julkaisussa Teräsaho, M. & Närvi, J. (toim.) Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon – analyyseja tasaarvobarometristä 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 6/2019: Helsinki, 17–31.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Taustakysymykset:

- ikä?
- mistä olet kotoisin (missä olet syntynyt ja missä asut nyt)?
- oletko parisuhteessa?
- onko sinulla lapsia? minkä ikäisiä?
- millainen asumistilanteesi on, asutko yksin vai asuuko kanssasi muita?
- koulutustausta?
- ammatti/työpaikka?

Yleisesti sukupuoliroolien käsityksestä:

- mitä ajatuksia sinulle herää sukupuolirooleista?
- millaisia sukupuolirooleja mielestäsi liitetään naiseuteen ja miehisyyteen?
- millaisia sukupuolirooleja tunnistat ympärilläsi?
- millaisia odotuksia ja/tai paineita sukupuolirooleihin mielestäsi yleisesti liitetään?

Sukupuoliroolit omassa elämässä:

- millainen perhetausta sinulla on; millaisessa perheessä olet kasvanut?
- miten sukupuoliroolit ovat näkyneet omassa lapsuudessasi?
- miten omassa perheessäsi jakautui vastuu vanhempien välillä ja mitä itse ajattelet siitä?
- näkyikö sukupuolittuneisuus esimerkiksi harrastuksien valinnassa, koulutusvalinnoissa tai työelämään siirtymisessä?

Vaikutukset:

→ miten koet sukupuoliroolien vaikuttaneen sinuun, onko ne vaikuttaneet jollakin tapaa haitallisesti tai positiivisesti?

→ millaisia odotuksia ja/tai paineita olet itse henkilökohtaisesti kokenut liittyen sukupuolirooleihin?

→ miten sukupuoliroolit ovat näkyneet työelämässäsi?

→ perheen/parisuhteen sisällä?

→ miten jakautuu työtehtävät, ajankäyttö ja taloudellinen vastuu kotona, koetko ne toimivaksi?

→ miten olet kokenut äitiyden ja siihen liittyvän roolin sekä niin sanotusti muun elämän sovittamisen?

Lopuksi:

→ toivoisitko itse jotain muutosta liittyen sukupuolirooleihin nyky-yhteiskunnassa?

→ avoin palaute

Liite 2. Haastattelukutsu

Hei!

Olen tekemässä pro gradu- tutkielmaani aiheesta ”Nuorten naisten ajatuksia ja kokemuksia sukupuolirooleista” ja etsin siihen tällä hetkellä haastateltavia. Haastateltavien kriteereinä toimii muun muassa ikä, sukupuoli ja elämäntilanne. Yritän löytää otannan sellaisia henkilöitä, joilla on lapsia ja sellaisia, kenellä ei. Kyseessä on teemahaastattelu, jossa käsitellään sukupuolirooleihin liittyviä aiheita, joista kysyn näkemyksiä yleisellä tasolla, sekä omakohtaisia kokemuksia. Sukupuolirooleilla viitataan tässä tutkielmassa naisten ja miesten toimintaa ja käytöstä ohjaaviin normeihin, joita tietyssä kulttuurissa pidetään laajasti sosiaalisesti hyväksyttävänä tiettyä sukupuolta edustavalle henkilölle. Eli ne ovat sosiaalisia rooleja, joiden mukaisesti tietyn sukupuolen edustajan odotetaan tai sallitaan käyttäytyvän.

Haastattelut toteutetaan etänä Teamsin välityksellä ja suunniteltu kesto on noin 30–45 minuuttia, mutta haastattelun rakenne on joustava ja kaikki haastattelut tulee olemaan yksilöllisiä, eikä kesto ole siksi tarkkaan määritelty. Haastattelut tullaan pitämään helmikuun aikana, mielellään viikoilla 6 ja 7. Kaikki vastaukset tallennetaan luottamuksellisesti ja mitään henkilötietoja ei luovuteta eteenpäin. Vastaukset tulevat olemaan anonyymeja, eli niistä ei voi tunnistaa ketään.

Toivoisin vastausta halukkuudesta osallistua mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään tämän viikon loppuun mennessä.

Ystävällisin terveisin,

Mari Brusila